

**ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ»**

ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2025

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ»

ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2025

Εισηγητές:

- Γιώργος Μπαγάκης, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
- Βαγγέλης Γούλας, Διδάκτορας Παιδαγωγικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Συναδέλφισσες και συνάδελφοι, καλησπέρα και καλή δύναμη σε όλες και όλους! Σας καλωσορίζουμε στη σημερινή διαδικτυακή εκδήλωση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας. Είναι, μπορούμε να πούμε μια ιδιαίτερη μέρα σήμερα, γιατί πραγματοποιούμε την 8η και τελευταία διαδικτυακή εκδήλωση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για την φετινή χρονιά, με βασικό θέμα τα Εκπαιδευτικά σχολικά προγράμματα, στο πλαίσιο του αγώνα που δίνουμε όλα αυτά τα χρόνια ενάντια στην εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση.

Μια αντιπαιδαγωγική διαδικασία, την οποία έχουμε αναδείξει πολλές φορές, που στόχο έχει την κατηγοριοποίηση των σχολείων μας, την παραπέρα εμπορευματοποίηση της εκπαίδευσης και την ακύρωση του παιδαγωγικού μας ρόλου.

Αυτές οι πρωτοβουλίες της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας μέσω των επιστημονικών παιδαγωγικών εκδηλώσεων, παρεμβάσεων θα μπορούσαμε να πούμε, εντάσσονται στη συλλογική μορφή αντίστασης που

έχει επιλέξει ο κλάδος τα τέσσερα τελευταία χρόνια, μέσω της κατάθεσης ενιαίων κειμένων, προγραμματισμού στόχων και δράσεων πανελλαδικά από τις σχολικές μονάδες, με βασικό στόχο την ακύρωση της στόχευσης του Υπουργείου Παιδείας για σύγκριση, ανταγωνισμό και κατηγοριοποίηση των σχολείων.

Μια συλλογική μορφή αγώνα, που οφείλουμε σήμερα σε αυτή την τελευταία εκδήλωση να καταγράψουμε για μια ακόμα φορά ότι αγκαλιάζεται από χιλιάδες Εκπαιδευτικούς και Συλλόγους Διδασκόντων σε όλη την Ελλάδα και που μπορεί πράγματι ν' ακουμπήσει ακόμα περισσότερο στην επόμενη σχολική χρονιά.

Αυτός ο ενιαίος αγώνας που δίνει όλα αυτά τα χρόνια απέναντι και στο Ν. 4692 και στο Ν. 4823 για την ατομική αξιολόγηση, μπορούμε να πούμε ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό έχει απονομιμοποιήσει, αποδομήσει τα σχέδια της κυβέρνησης και αυτό μπορούμε να πούμε πια ότι το παραδέχονται δημόσια και οι ίδιοι οι κυβερνώντες. Γι' αυτό καταφεύγουν και ευθέως στη συκοφαντία, στον εκφοβισμό, στην τρομοκράτηση, ειδικά με τις χιλιάδες διώξεις απεργών που βιώνουμε το τελευταίο διάστημα σε σχέση με την ατομική αξιολόγηση.

Μπορούμε να πούμε ότι αυτός ο αγώνας, ιδιαίτερα ενάντια στην εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση που εντάσσονται και αυτές οι δράσεις με τις οποίες πορευτήκαμε όλο αυτό το χρόνο, έχει καταφέρει, θα μπορούσαμε να πούμε, ν' αντιπαραβάλει μια διαφορετική προσέγγιση σε όλη τη γραμμή των θεματικών που υποτίθεται ότι επιχειρεί να βαθμολογήσει, να αξιολογήσει το Υπουργείο Παιδείας και ταυτόχρονα έχει αποδείξει, θα μου επιτρέψετε να το πω αυτό, ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός.

Και θα αναφερθώ σε ένα μόνο στοιχείο: Υποτίθεται ότι με τη λήξη κάθε αξιολογικής περιόδου θα έπρεπε και σε επίπεδο Περιφερειακών Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, αλλά και από την πλευρά της ΑΔΙΠΠΔΕ προς το Υπουργείο, με βάση τις εκθέσεις αξιολόγησης των σχολικών μονάδων να κατατίθενται προς το Υπουργείο Παιδείας εκθέσεις από την ΑΔΙΠΠΔΕ και να βγαίνουν συμπεράσματα και κατευθύνσεις κτλ.

Τίποτα από αυτά δεν έχει γίνει όλα αυτά τα χρόνια. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι λογάδες και οι γραμματικοί του Υπουργείου

Παιδείας, αυτοί δηλαδή που φοβερίζουν και απειλούν τον κλάδο, τρέμουν να κοιτάξουν κι οι ίδιοι τον εαυτό τους στον καθρέφτη.

Γιατί επί της ουσίας, μέσα από αυτή την πολιτική που έχουν επιλέξει και μέσα από αυτή την αξιολόγηση, δεν έχουν πραγματικά τίποτα ουσιαστικό να πουν και να δώσουν για την καλυτέρευση της εκπαίδευσης. Και μπορούμε να πούμε, και νομίζω ότι αυτό δεν είναι κάτι αυτοαναφορικό, αλλά αποτυπώνει την πραγματικότητα, ότι αυτό το έργο, αυτή η προσπάθεια της Ομοσπονδίας είναι πολλαπλάσια, ουσιαστική και δημιουργική, ανεξαρτήτως και επιμέρους ή συνολικών διαφορετικών προσεγγίσεων που μπορεί να υπάρχουν στην κάθε θεματική.

Όμως στο σύνολό της αποτελεί μια ουσιαστική συμβολή στα πράγματα τα Εκπαιδευτικά της χώρας και μια πρόταση που μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση, στην καλυτέρευση και στην αλλαγή της κατάστασης.

Κλείνοντας, αγαπητοί συνάδελφοι και συναδέλφισσες, στη σημερινή, τη φετινή χρονιά των εκδηλώσεων, δράσεων στο πλαίσιο των ενιαίων κειμένων, θα μας επιτρέψετε να αναφέρουμε ορισμένα στοιχεία απολογισμού, που είναι όμως πολύ ουσιαστικά.

Αυτά τα τέσσερα χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί 46 εκδηλώσεις, 42 διαδικτυακές και 4 δια ζώσης συνεδριακές ημερίδες. Έχουν κατατεθεί 137 εισηγήσεις. Συμμετείχαν 70 Πανεπιστημιακοί, 11 εκ των οποίων από τα Πανεπιστήμια, από Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Συμμετείχαν 32 εκπρόσωποι φορέων, Συνδικάτων, παιδαγωγικών ομάδων από όλη τη χώρα. Πάνω από 3.000 Εκπαιδευτικοί, συνάδελφοι και συναδέλφισσες είναι γραμμένοι, έχουν κάνει εγγραφή στο κανάλι της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας.

Στο πλαίσιο αυτών των εκδηλώσεων τέθηκαν 690 ερωτήσεις προς τους ομιλητές. Είχαμε περίπου 40 τοποθετήσεις και σχολιασμούς πέραν των συμμετεχόντων στο chat των εκδηλώσεων. Πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο αυτών των εκδηλώσεων 10 έρευνες με τη συμμετοχή πάνω από 10.000 Εκπαιδευτικών. Επίσης, υποτιτλίστηκαν 22 δύο συν 4 ταινίες παιδαγωγικού περιεχομένου, οι 4 από το Σκασιαρχείο, δηλαδή 26 παιδαγωγικές ταινίες.

Δεκάδες επιστολές και δεκάδες συναντήσεις προεργασίας προετοιμασίας ήταν, ας το πούμε το back office αυτής της μεγάλης προσπάθειας. Χιλιάδες ώρες εργασίας για το γράψιμο αυτών των κειμένων, για τον σχεδιασμό, για τον προγραμματισμό των εκδηλώσεων, για τον συντονισμό, για την οργάνωση αυτής της προσπάθειας, αλλά και για την τεχνική στήριξη.

Για τη συλλογή των δεδομένων, για τη διαμόρφωση πινάκων και πρακτικών που προσφέρθηκαν, και αυτό θέλουμε να το τονίσουμε και θέλουμε να καταγραφεί, από συναδέλφους και συναδέλφισσες που εργάστηκαν αφιλοκερδώς για αυτή την υπόθεση, και τους οποίους οφείλουμε, στη σημερινή εκδήλωση, να τους τιμήσουμε και να τους ευχαριστήσουμε για τη συνεισφορά τους.

Και μπορούμε να πούμε ότι χωρίς αυτή τη βασανιστική και κοπιαστική και αθόρυβη δουλειά δε θα ήταν εφικτό, να το πω έτσι, να υλοποιηθεί τίποτα από όσα προαναφέραμε.

Χωρίς να θέλω να πω περισσότερα, θα καταθέσω εδώ τα λόγια της αξιότιμης Αλεξάνδρας Ανδρούτσου, Καθηγήτριας και Προέδρου του Τμήματος Εκπαίδευσης Εισαγωγής και Προσχολικής Ηλικίας του ΕΚΠΑ, που σχολιάζοντας τις πρωτοβουλίες της Ομοσπονδίας, μας είπε: "Ευχαριστώ πάρα πολύ τη ΔΟΕ και όλους τους συναδέλφους και τις συναδέλφισσες που έχουν φανταστεί και δημιουργήσει αυτή τη ζωντανή βιβλιοθήκη παιδαγωγικών ομιλιών και να δηλώσω ευθύς εξαρχής ότι θεωρώ αυτόν τον τρόπο με τον οποίο ένα συνδικαλιστικό όργανο με πολύ μακρά παράδοση, όπως η Δασκαλική Ομοσπονδία, προσπαθεί ταυτόχρονα να επιτελεί και ένα παιδαγωγικό ρόλο. Ό,τι είναι σημαντικότερο, μπορούμε να έχουμε και να κερδίσουμε από αυτές τις διαδικασίες".

Αυτά τα λόγια που κατατέθηκαν, μας δεσμεύουν, να το πω έτσι, και να συνεχίσουμε και να βαδίσουμε πιο αποφασιστικά σε αυτό το δρόμο με το βλέμμα στραμμένο πραγματικά στην πλειοψηφία του κλάδου, των γονιών των μαθητών μας.

Συναδέλφισσες και συνάδελφοι, το επόμενο διάστημα ο κλάδος μας χρειάζεται να μείνει ενωμένος. Χρειάζεται να σπάσουμε και μπορούμε νομίζουμε να τα καταφέρουμε, τη νέα κυβερνητική επίθεση που δυναμώνει.

Είμαστε πραγματικά σε μια περίοδο που τα αδιέξοδα η κυβέρνηση επιχειρεί να τα αντιμετωπίσει με την όξυνση της επίθεσης προς τους Εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σε συλλογικές αποφάσεις του κλάδου, σε απεργούς συναδέλφους και συναδέλφισσες.

Έχουμε ένα πογκρόμ διώξεων, απειλών σε όλη την Ελλάδα και λέμε διώξεων, απειλών που είναι απεργοσπαστικές γιατί γνωρίζει πολύ καλά και το Υπουργείο Παιδείας ότι οι αποφάσεις που έχει ο κλάδος, ο τρόπος που αντιπαλεύει και την εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, αλλά και την ατομική αξιολόγηση με την απεργία που είχε και τις στάσεις εργασίας, είναι μια άσκηση απεργιακού συνταγματικού δικαιώματος και αυτό κανείς δεν μπορεί να το αμφισβητήσει όσες δηλώσεις, όσες απειλές και αν εξαπολύει από εκεί ψηλά που νομίζει ότι βρίσκεται.

Επιχειρούν να πραγματικά να κάψουν, να κάμψουν τους αγώνες μας, γιατί αυτοί οι αγώνες μας είναι που σηκώνουν, τραβάνε την κουρτίνα, θα μπορούσαμε να πούμε, από την κυβερνητική πολιτική που έχει ένα μόνο στόχο, να κατηγοριοποιήσει τα σχολεία, να βαθύνει την εμπορευματοποίηση και την κατηγοριοποίηση της εκπαίδευσης και να στοχοποιήσει τους Εκπαιδευτικούς.

Θεωρούμε ότι μπορούμε να τα καταφέρουμε. Θεωρούμε ότι έχουμε δίκιο. Και το δίκιο δεν αφορά μόνο ή στενά ή κυρίως τα εργασιακά δικαιώματα και το ρόλο του Εκπαιδευτικού μέσα στο σχολείο, αλλά αφορά το ίδιο το μορφωτικό δικαίωμα και το μέλλον της νέας γενιάς. Από αυτή την άποψη είναι μονόδρομος, κατά τη γνώμη μας, να συνεχίσουμε αποφασισμένοι να αποδομούμε αυτούς τους σχεδιασμούς, να διεκδικούμε, να καταθέτουμε θέσεις επιστημονικά τεκμηριωμένες και προτάσεις.

Από αυτή την άποψη, οι επόμενες μέρες θεωρούμε ότι είναι κρίσιμες, συναδέλφισσες και συνάδελφοι. Έχουμε μπροστά μας σημαντικές δράσεις και κινητοποιήσεις. Θέλω μόνο να θυμίσω ότι την ερχόμενη Τρίτη στις 20 του Μάη, θα βρεθούμε έξω από την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης της Αττικής, όπου οδηγείται με το ερώτημα της δυνητικής αργίας στο Πειθαρχικό η συναδέλφισσα Σοφία Καψαλάκη, με μια άδικη κατηγορία, ακριβώς γιατί βγήκε και διεκδίκησε τα δικαιώματα για τους μαθητές της και να

μη μένει ένας μαθητής τρεις μήνες έξω από το σχολείο επειδή δεν έχει σχολικό νοσηλευτή.

Στις 22 του Μάη η Ομοσπονδία καλεί όλους τους Συλλόγους Εκπαιδευτικών και τους συναδέλφους να συμμετάσχουν στη στάση εργασίας απέναντι στις αντiekπαιδευτικές και κατηγοριοποιητικού τύπου εξετάσεις PISA.

Καλούμε τους συναδέλφους και τις συναδέλφισσες να πάρουν μέρος στις Γενικές Συνελεύσεις των Συλλόγων που έχουμε το επόμενο διάστημα μπροστά και στην ενδιάμεση Γενική Συνέλευση της Ομοσπονδίας μας και φυσικά στις δράσεις, στις παρεμβάσεις, στις κινητοποιήσεις που οργανώνουμε το επόμενο διάστημα, απέναντι και στην κυβερνητική επίθεση, αλλά και για όλα τα μεγάλα ζητήματα που αφορούν τη ζωή, τα δικαιώματά μας, το ρόλο του Εκπαιδευτικού μέσα στο σχολείο.

Αυτά από τη δική μου πλευρά. Να περάσουμε ευθύς αμέσως στους ομιλητές μας, σ' ένα πολύ σημαντικό θέμα που σήμερα προσεγγίζουμε για πρώτη φορά με οργανωμένο τρόπο στο πλαίσιο των δράσεων των ενιαίων κειμένων της Ομοσπονδίας, το θέμα δηλαδή των Εκπαιδευτικών και χολικών προγραμμάτων, με τους δύο εξαίρετους καθηγητές μαζί μας, τον κ. Μπαγάκη και τον κ. Γούλα.

Να ξεκινήσουμε την τοποθέτηση, την πρώτη τοποθέτηση με τον κύριο Μπαγάκη, Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Θα ακολουθήσει ο κύριος Γούλας και στην πορεία η γνωστή διαδικασία με τα ερωτήματα που μπορούν να μπαίνουν στη φόρμα που έχετε από κάτω στο YouTube, τα οποία θα απαντηθούν από τους ομιλητές μας για να ολοκληρώσουμε και τη σημερινή μας εκδήλωση.

Αυτά από μένα, με συγχωρείτε, ήταν λίγο πιο αναλυτική η σημερινή τοποθέτηση, όμως σε αυτό το κλείσιμο νομίζουμε ότι οφείλαμε να πούμε και μια κουβέντα παραπάνω.

Κύριε Μπαγάκη, σας ευχαριστούμε για την παρουσία σας και έχετε το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Εγώ να σας ευχαριστήσω. Είναι μεγάλη τιμή για μένα που βρίσκομαι μαζί σας. Απ' το 2013 πολλές φορές είχα τη χαρά για παρεμβάσεις και μάλιστα σε διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας και πρόσφατα θυμάμαι τότε

που ξεκινούσατε τις διαδικτυακές, πάλι συμμετείχα σε μία από αυτές με αγαπητούς συναδέλφους, σε άλλες εποχές βέβαια.

Αυτά που θα προσπαθήσω να πω είναι τρία πράγματα. Κάποια εισαγωγικά γι' αυτό το οποίο πάμε να θίξουμε, για να το προσδιορίσουμε λίγο. Να δούμε δηλαδή αυτά τα προγράμματα, δραστηριότητες και τα διάφορα που γίνονται πέρα από το επίσημο, πρόγραμμα σπουδών.

Τί συμβαίνει όταν αυτά συναντούν την αξιολόγηση σήμερα, είτε είναι ατομική είτε είναι της σχολικής μονάδας, τί αλλάζει γύρω από αυτά και θα προσπαθήσω να θέσω μερικά ερωτήματα έχοντας και κάποια παραδείγματα, κάποιες περιπτώσεις ενός προγράμματος βασικά, που τους τελευταίους μήνες προσπαθήσαμε να υλοποιήσουμε στην Κόρινθο σε συνεργασία με τον Δήμο.

Κάτι δηλαδή το οποίο έγινε από τα κάτω, δεν ήταν κάτι από το Υπουργείο κτλ. αλλά ήταν μια πρωτοβουλία δικιά μας και να δούμε πώς είδαν κάποια πράγματα μια μερίδα Εκπαιδευτικών, κάποιοι Εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σ' αυτό το πρόγραμμα, για να δούμε λίγο πιο συγκεκριμένα αυτά τα οποία θα θίξουμε, τις διάφορες δραστηριότητες που είναι πέρα από το κλασικό πρόγραμμα σπουδών.

Θα ξεκινήσω λοιπόν με μερικά εισαγωγικά για το θέμα μας. Το θέμα μας περικλείει πολλά πράγματα, γι' αυτό προσπάθησα έτσι τηλεγραφικά, τουλάχιστον με τίτλους, να θίξω κάποια πράγματα. Νομίζω συμπεριλαμβάνει τα αμιγή Ευρωπαϊκά Προγράμματα όπως είναι το Erasmus, το eTwinning, το Erasmus+, το eTwinning, οι παλιότερες Docomenius κτλ.

Αφορά, τα συζητούσαμε και με τον Βασίλη Μακρή, που κάναμε μια πρώτη εισαγωγική κουβέντα γύρω από αυτά, τα διάφορα προγράμματα ΕΣΠΑ που εμφανίζονται στα σχολεία και ξέρουμε ότι το ΕΣΠΑ αφορά τις πιο φτωχές περιοχές, χώρες, Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων, περιβαλλοντικά και διάφορα άλλα, τα οποία για μεγάλο διάστημα, πολλά χρόνια πριν έχουν ξεκινήσει και εμφανίζονται, τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων, που είδα μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση που είχε κάνει η Μαρία Σφυρόερα γύρω από αυτά σε προηγούμενη παρουσίασή σας.

Και τελευταία βλέπουμε και τον Ενεργό Πολίτη εμβόλιμα στις μέρες της χρονιάς να εμφανίζεται σε παρόμοιες λογικές. Θα κάνω πάλι τηλεγραφικά, έτσι για να είμαστε μες στο θέμα, κάποιες επισημάνσεις. Κάποιες επισημάνσεις απ' το χθες. Το 1983 έχουμε τη θεσμοθέτηση περιβαλλοντικών και άλλων προγραμμάτων.

Απ' το 1995 το ΕΣΠΑ αρχίζει να μπαίνει και στο Υπουργείο Παιδείας. ΚΠΣ το λέγανε τότε, δεν το λέγανε ΕΣΠΑ, το ίδιο πράγμα είναι, να μπαίνει και στο Υπουργείο Παιδείας γιατί μέχρι τότε ήταν σε άλλα Υπουργεία περισσότερο και να σχετίζεται με τα σχολεία.

Το 2000 είδαμε την ευέλικτη ζώνη, κι εκεί να εμφανίζονται τέτοια πράγματα όπως αυτά που θέλουμε να συζητήσουμε. Το 2011 είδαμε την αυτοαξιολόγηση να μπαίνει σε προαιρετική βάση σε διάφορα σχολεία, από 600 σχολεία τότε. Μετά το 2015 είδαμε άλλα πράγματα, όπως τη Θεματική Εβδομάδα. Όλα αυτά σχετίζονται με αλλαγές κυβερνήσεων, με αλλαγές Υπουργών Παιδείας κτλ.

Μετά το 2019 είδαμε τα εργαστήρια δεξιοτήτων και το 2024, πολύ πρόσφατα, είδαμε τον Ενεργό Πολίτη. Δεν θα μπω αναλυτικά σε όλα αυτά. Όπως καταλαβαίνετε δε μπορούμε να κάνουμε κάτι τέτοιο. Αν και το έχω καημό κάποια φορά να κάνω μια σύνθεση όλων αυτών των πραγμάτων και να δούμε τι προσφέρει, τί συν και πλην έχει καθένα από αυτά. Δεν το έχω καταφέρει μέχρι τώρα.

Αν τα μαζέψουμε όλα αυτά, που είναι πολύ διαφορετικά μεταξύ τους, ας κρατήσουμε ότι σε αυτά όλα τα προγράμματα χρειάζεται ένας ενεργητικός και διαφορετικός ρόλος του Εκπαιδευτικού, πέρα, από τον συνήθη ρόλο του στα κλασικά προγράμματα σπουδών. Δεν είναι τόσο πολύ προκαθορισμένα από το πρόγραμμα σπουδών και χρειάζονται πρωτοβουλίες και διάφορα τέτοια πράγματα από τους Εκπαιδευτικούς.

Προσωπικά στα πιο πολλά από αυτά εγώ βλέπω ότι είναι μια θετική εμπειρία. Υπό όρους βέβαια. Όταν υλοποιούνται καλά, υπάρχουν σημαντικά στοιχεία, όπως συνεργασία των Εκπαιδευτικών, συνεργασία μαθητών, ενεργητικός ρόλος, κριτική σκέψη, βιωματική μάθηση. Αλλάζει συνήθως η σχέση με τον μαθητή. Υπάρχουν διεπιστημονικές προσεγγίσεις. Ανοίγει το σχολείο περισσότερο στην κοινωνία και συμβάλλουν στην

επαγγελματική ανάπτυξη των Εκπαιδευτικών παίζοντας διαφορετικούς ρόλους οι Εκπαιδευτικοί από αυτό που γίνεται συνήθως στην τάξη.

Βέβαια, όπως είπαμε, πράγματα που μπορούν να ενδυναμώσουν αυτά τα προγράμματα, είναι ένα καλό κλίμα σχολείου, αν ο Διευθυντής είναι θετικός σε όλα αυτά, ο Σύλλογος Διδασκόντων πως τα βλέπει, αυτά είναι βιταμίνες κατά κάποιο τρόπο, μπορεί να κάνουν καλά. Ή υπάρχουν τοξίνες, εμπόδια έτσι, που αν κάνουμε κάποια από αυτά για να συμπληρώσουμε απλώς το ωράριο, για μια δήθεν πιστοποίηση και μόρια που τώρα τελευταία είναι πολύ της μόδας και αν τη δουλειά τελικά την κάνουν λίγοι, τη φορτώνονται λίγοι και κάποιοι άλλοι απλώς παρίστανται.

Από παλιά έμπαινε ένα ερώτημα που είχαμε, είχαμε ασχοληθεί με αυτό με κάποιους φίλους, με συναδέλφους από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αν αξίζει τον κόπο αυτά να είναι υποχρεωτικά ή αν είναι να είναι προαιρετικά. Αν είναι προαιρετικά μπορεί να γίνονται από λίγους, να γίνονται καλά, να γίνονται ποιοτικά κτλ. Απ' τη στιγμή που μπαίνει η υποχρεωτικότητα, όπως ξέρουμε, αρχίζει να μπαίνει και το δήθεν, αρχίζουν να μπαίνουν διάφορα πράγματα.

Είναι ένα ανοιχτό θέμα, γιατί στη μια περίπτωση μπορεί να έχεις κάποια καλά πράγματα για άλλα ένα μικρό ποσοστό Εκπαιδευτικών και μαθητών εννοείται και ένα μεγάλο ποσοστό να μην τα αγγίζει αυτά τα θέματα. Άμα γίνουν υποχρεωτικά όμως, είπαμε, αρχίζουν να εμφανίζονται διάφορα προβλήματα. Αυτά έτσι σε γενικές γραμμές.

Σήμερα όπως αναφέρατε και εσείς, είναι ένας από τους άξονες που κρίνεται το σχολείο και ο Εκπαιδευτικός, κατά πόσο, το σχολείο κάνει τέτοια πράγματα και αξιολογείται και για αυτό και ο Εκπαιδευτικός και το σχολείο. Τα συζητούσαμε και με τον Βασίλη Μακρή πριν ξεκινήσουμε όταν μου ανέφερε κάτι να κάνουμε γύρω από αυτά.

Αλλάζει λίγο το κλίμα σε αυτή την περίπτωση, όταν κάποια πράγματα βαθμολογούνται, όταν κάποια πράγματα «οφείλουν» να υπάρχουν. Δηλαδή αν υπάρχουν, το σχολείο θεωρείται ότι πάει καλά ή διάφορα τέτοια πράγματα. Όλοι ξέρουμε ότι τα σχολεία δεν είναι όλα ίδια. Υπάρχει μια ποικιλία σχολείων, υπάρχει μια ποικιλία στο κλίμα που υπάρχει στο κάθε

σχολείο, όπως επίσης υπάρχει μια ποικιλία Εκπαιδευτικών, δεν είμαστε όλοι ίδιοι.

Αυτό που θέλω να πω είναι ότι δε θα έλεγα ότι αυτά τα προγράμματα είναι α ρίσι κι καλά ή κακά, εξαρτάται ποιο είναι το κλίμα στο σχολείο, πώς υλοποιούνται, αν έχουν ένα αποτύπωμα ή γίνονται για να γίνονται ή γίνονται για να απορροφηθούν κάποια κονδύλια. Όλα αυτά τα πράγματα είναι ανοικτά θέματα. Από τη στιγμή όμως που μπαίνει η αξιολόγηση βέβαια πολλά όπως είπα αλλάζουν.

Γιατί, όταν το σχολείο κρίνεται, όταν ο Εκπαιδευτικός κρίνεται από αυτά, καμιά φορά, όχι, όχι καμιά φορά, πολύ συχνά μπορεί να πούμε ότι κάνουμε κάτι, δήθεν κάνουμε κάτι, απλώς για να ξεφύγουμε την αξιολόγηση και με ότι αυτό συνεπάγεται. Και μπορεί ένα σχολείο να φαίνεται ότι κάνει ένα σωρό πράγματα, να μην κάνει τίποτα ουσιαστικό σημαντικό, αλλά για λόγους γνωστούς να το ξεπετάξουμε κι αυτό, να βάλουμε και κάτι στον άξονα αυτό. Συμβαίνουν και αυτά τα πράγματα.

Για να μη φλυαρώ όμως με πολλά, σας λέω αυτά τα θέματα αν τα θίξει κανείς θέλει πολύ χρόνο και πολλή δουλειά, να κάνεις συγκρίσεις και σε πολιτικές προηγούμενων ετών και τωρινών.

Θα σας δώσω ένα παράδειγμα που είχα πρόσφατα, εμένα μου έκανε μεγάλη εντύπωση και επειδή κάποια από αυτά τα θέματα τα οποία θα θίξω, άπτονται και με τις προσπάθειες που κάνει η ΔΟΕ και με τις προσπάθειες που κάνουν διάφοροι συνδικαλιστικοί φορείς και διάφοροι μεμονωμένοι Εκπαιδευτικοί για συνθήκες στο σχολείο, πιο ανθρώπινες, πιο καλές, πιο ουσιαστικές, θα σας δείξω ένα παράδειγμα και επειδή υπάρχουν κάποια δεδομένα, όχι φοβερά αξιόπιστα και όχι φοβερά έγκυρα, αλλά είναι όμως ενδεικτικά και μπορούν να μας βοηθήσουν σε ανιχνεύσεις γύρω από αυτά τα θέματα.

Θα σας περιγράψω δυο τρία πράγματα. Θα σας πω κάτι που ξεκίνησε από τα κάτω. Δεν είναι ούτε πρόγραμμα του Υπουργείου, ούτε στο πρόγραμμα σπουδών εμφανίζεται. Κάναμε μια προσπάθεια στην Κόρινθο, στο Πανεπιστήμιο που βρίσκομαι και ακόμα εξακολουθώ να κάνω κάποια μαθήματα κτλ. Υπάρχει ένα μνημόνιο συνεργασίας με τον Δήμο Κορινθίων. Πολλά χρόνια πριν, απ' το '20 αυτό το πράγμα. Όχι, το μνημόνιο. Υπάρχει μια

συνεργασία και η Κόρινθος, όπως και κάποιες άλλες πόλεις, όπως η Λάρισα, όπως το Ηράκλειο κτλ., ανήκουν στο παγκόσμιο δίκτυο της UNESCO, των πόλεων που μαθαίνουν.

Είναι ένα δίκτυο βασικά, το οποίο στον πυρήνα του έχει τη Δια Βίου Μάθηση. Με πολλούς τρόπους, όταν λέμε δια βίου μάθηση, δεν εννοούμε μόνο το να γίνει ένα σεμινάριο για τους εξηντάρηδες. Εννοούμε πολλά πράγματα, μια ολιστική, μια ανθρωπιστική προσέγγιση, τουλάχιστον σύμφωνα με την UNESCO. Μια προσέγγιση που οι πολίτες συμμετέχουν σε τέτοιου είδους πράγματα. Αφορά όλες τις μορφές εκπαίδευσης και τα λοιπά και τα λοιπά.

Δε θέλω να σας κουράζω όμως με αυτά. Απλώς θέλω να σας δείξω λίγο το πλαίσιο από το οποίο προέκυψε αυτό το οποίο θα σας περιγράψω. Τα τελευταία δύο χρόνια υπάρχει ένα μνημόνιο συνεργασίας στο πλαίσιο αυτό μεταξύ του Πανεπιστημίου και του Δήμου Κορινθίων. Καμιά φορά οι μικρές πόλεις είναι πολύ πιο βολικές για τέτοιου είδους πράγματα.

Εγώ τυχαίνει να μένω στην Αθήνα, αλλά να δουλεύω στην Κόρινθο και μπορώ να κάνω συγκρίσεις τι σημαίνει μια μεγάλη πόλη και τι σημαίνει μια μικρή πόλη για πρωτοβουλίες τέτοιες. Στο πλαίσιο αυτό λοιπόν, υπήρχε η δυνατότητα του να γίνουν κάποια σεμινάρια, κάποια εργαστήρια, αν θέλετε. Τα κάναμε εργαστήρια τελικά κι όχι σεμινάρια, για τους πολίτες της Κορίνθου.

Δεν ανήκουμε ούτε στο ΟΥΕΤ, ούτε στο Υπουργείο, ούτε πουθενά, αυτά τα πράγματα ήταν μια πρωτοβουλία τοπική, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο και ήδη έχουν γίνει δύο κύκλοι σεμιναρίων για ψηφιακό γραμματισμό για άνω των εξήντα. Για την τρίτη ηλικία δηλαδή. Και είχε μάλιστα μια μεγάλη επιτυχία και μεγάλη ζήτηση. Αυτό δεν μας αφορά εδώ πέρα. Απλώς σας λέω πώς, πώς θα πάμε σε αυτό το οποίο θέλω να σας πω.

Υπήρχε μια μέριμνα για το να γίνει κάτι για τους Εκπαιδευτικούς. Θεωρούμε ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό να ξεκινήσει κάτι για τους Εκπαιδευτικούς, κάτι που να έχει μια ουσία, κάτι όχι και τόσο εύκολο. Και αρχίσαμε να ανιχνεύουμε πράγματα τα οποία ενδεχομένως θα ενδιέφεραν τους Εκπαιδευτικούς.

Ξέρουμε πολύ καλά ότι τα τελευταία τέσσερα, πέντε χρόνια δεν είναι εύκολα χρόνια. Είναι πέτρινα χρόνια. Και το κλίμα στο σχολείο δεν είναι ότι καλύτερο, έτσι; Ένα σωρό Εκπαιδευτικοί είναι απογοητευμένοι. Όλο αυτό το κλίμα που περιέγραψε πριν και ο Πρόεδρός σας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, με ένα σωρό σεμινάρια τα οποία γίνονται για να γίνουν, ενημερώσεις που βαφτίζουν επιμορφώσεις και διάφορα τέτοια πράγματα.

Πράγμα που σημαίνει ότι το κλίμα στα σχολεία, δηλαδή αυτό που βιώνει ο μέσος Εκπαιδευτικός, δεν είναι τόσο ενθαρρυντικό για πρωτοβουλίες και τέτοια πράγματα. Γιατί είναι μπουχτισμένοι κατά κάποιο τρόπο. Θα σας πω χαρακτηριστικά, επειδή δεν θέλαμε να κάνουμε κάτι προκάτ έτοιμο ή να αντιγράψουμε κάτι, αλλά θέλαμε να δούμε τις ανάγκες των Εκπαιδευτικών.

Στο πλαίσιο αυτό κάναμε πολλές συνεντεύξεις με Εκπαιδευτικούς, με Συμβούλους Εκπαίδευσης, με Διευθυντές σχολείων, ρωτώντας τους τι θα ενδιέφερε σήμερα, όπως είναι τα πράγματα στα σχολεία, ένα σεμινάριο, κάτι να κάναμε, κάτι επιμορφωτικό για τους Εκπαιδευτικούς. Μπορεί να φαίνεται λίγο χαζό αυτό το οποίο λέω, αλλά δεν είναι τελικά. Το να διερευνάς τις ανάγκες των Εκπαιδευτικών είναι πολύ σημαντικό και αν το δούμε και θεωρητικά υπάρχει μέσα στην εκπαίδευση ενηλίκων και όχι μόνο.

Θα σας πω ένα χαρακτηριστικό που εμένα με σόκαρε λίγο. Παρόλο που είμαι σε επαφή με τα σχολεία, ξέρω το πόσο πέτρινα είναι αυτά τα χρόνια. Ρώτησα μια φίλη μου χαμηλών τόνων Διευθύντρια σε κάποιο σχολείο, αρκετά έμπειρη σε τέτοια πράγματα όπως τα προαιρετικά και τα λοιπά και αρκετά χαμηλών τόνων, τη ρώτησα λοιπόν, δε λέω όνομα, "Αν ζητούσαμε από τους Εκπαιδευτικούς του σχολείου σου, να τους κάνουμε κάτι για να τους, κάτι, ένα σεμινάριο, κάτι επιμορφωτικό, ή αν ζητούσες εσύ ως Διευθύντρια από τους Εκπαιδευτικούς κάτι να κάνουν, τι θα ήταν αυτό;"

Η απάντηση ήταν σοκαριστική για μένα. Κι όχι μόνο για μένα. Σας λέω από ένα ήρεμο άτομο χαμηλών τόνων. Και μου απάντησε το εξής: "Θα μου απαντούσαν να τους αφήσουμε ήσυχους γιατί τους έχουμε πρήξει." Όταν το άκουσα αυτό, εγώ σοκαρίστηκα λίγο, παρόλο που ήξερα την κατάσταση, αλλά ειδικά από αυτό το άτομο που το είπε.

Εν πάση περιπτώσει, μετά από διερεύνηση αναγκών που κάναμε κτλ., βρήκαμε έξι θέματα τα οποία εκτιμήσαμε ότι είναι σημαντικά για τους Εκπαιδευτικούς, μετά από πολλές συνεντεύξεις, συζητήσεις και τα λοιπά. Τα έξι αυτά θέματα ήταν και στα οποία βέβαια μπορούσαμε να συμβάλλουμε και εμείς κάπως, έτσι είχαμε τις δυνάμεις να κάνουμε κάτι, τα έξι θέματα που καταλήξαμε ήταν: Η ενδοσχολική επιμόρφωση, το mentoring, η τεκμηρίωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, η σχέση με τους γονείς, η σχολική βία και η επαγγελματική εξουθένωση των Εκπαιδευτικών.

Τα τρία τελευταία από αυτά επειδή είναι πιο πολύ ψυχολογία, τα δώσαμε σε ένα κέντρο πρόληψης που υπάρχει στην Κόρινθο με μια πολύ καλή ψυχολόγο που έχει και τέλειωσαν την περασμένη Πέμπτη με πολύ μεγάλη ευτυχία.

Τα τρία πρώτα ήταν θέματα που μας αφορούν και μοιάζουν με αυτά τα οποία συζητάμε τώρα. Δηλαδή είπαμε να κάνουμε κάτι γι' αυτά τα θέματα τα οποία έχουν να κάνουν με νέους θεσμούς που ήρθαν τα τελευταία πέτρινα χρόνια, όπως είπαμε. Ήρθαν όπως ήρθαν, με εγκυκλίους και με το «αποφασίζομεν και διατάσσομεν», έτσι, χωρίς ιδιαίτερη συζήτηση με τους Εκπαιδευτικούς ή κάποιο τρόπο να βρούμε κάτι. Αλλά ήρθαν, επιβλήθηκαν και θέλαμε να δούμε λοιπόν αν μπορούμε να κάνουμε κάτι γύρω από αυτά τα θέματα.

Όπως σας είπα, η διερεύνηση αναγκών και τα λοιπά μας έδειξε ότι οπωσδήποτε σε καμία περίπτωση δεν θα κάναμε διαλέξεις για τέτοια πράγματα, αλλά καταλήξαμε αμέσως ότι πρέπει να κάνουμε κάποια εργαστήρια.

Κατ' αρχάς αυτό που κάναμε ήταν εκτός, ήταν απόγευμα και δεν είχε καμία σχέση με υπηρεσιακά προγράμματα κτλ. Κάναμε μια ανοιχτή πρόσκληση στα σχολεία για να γίνουν αυτά και τους εξηγήσαμε ότι θα είναι ένα τρίωρο κάθε βδομάδα, απόγευμα. Και δήλωσαν συμμετοχή αρκετοί Εκπαιδευτικοί. Τους είπαμε ότι είναι εργαστήρια κτλ.

Θα καταλάβετε γιατί σας τα λέω όλα αυτά στη συνέχεια, όταν θα σας δείξω κάποια δεδομένα. Τα εργαστήρια αυτά βασίστηκαν στο εξής: Οι Εκπαιδευτικοί ήταν σε ομάδες. 20 Εκπαιδευτικοί, ήταν μικρός αριθμός, σε

ομάδες, δηλαδή είχαμε 5 τραπέζια που υπήρχαν 4 Εκπαιδευτικοί στο κάθε τραπέζι. Είχαμε μια κόλλα του flip chart, μια μεγάλη κόλλα, δηλαδή, σε κάθε τραπέζι και αυτό το οποίο κάναμε ήταν αφού τηλεγραφικά, μα όταν λέω τηλεγραφικά, εντελώς τηλεγραφικά, να πούμε ας πούμε για την ενδοσχολική επιμόρφωση, να πούμε δυο λέξεις, τί είναι η ενδοσχολική επιμόρφωση, αν είχατε κάποια καλή εμπειρία ή κάτι να δηλώσετε της τάξεως των πέντε λεπτών, όχι, τίποτα παραπάνω.

Περάσαμε στο να δουλέψουν μόνοι τους οι Εκπαιδευτικοί στα τραπέζια τους, θέτοντας κάποια ερωτήματα εμείς. Το πρώτο ερώτημα ήταν «τί βλέπετε θετικό και τί βλέπετε αρνητικό σε αυτή την ενδοσχολική επιμόρφωση όπως έχει θεσμοθετηθεί;». Οι Εκπαιδευτικοί μιλούσαν μόνοι τους δεν ανακατευτήκαμε εμείς.

Απλώς μετά από κάποια ώρα, όταν συζήτησαν μεταξύ τους χωριστά στο κάθε τραπέζι, τους ζητήσαμε καθένας ένα τεταρτημόριο από το μεγάλο flip chart που, από το μεγάλο χαρτί του flip chart να γράψει αυτά που νομίζει γύρω από αυτά τα πράγματα. Και τα θετικά και τα αρνητικά.

Στη συνέχεια τους είπαμε να αλλάξουν τραπέζια, να πάει το ένα τραπέζι στο διπλανό, να δει τι έγραψαν και να σχολιάσουν αυτά τα οποία είναι γραμμένα κολλώντας ένα post-it σε αυτά τα οποία ήταν γραμμένα αν ήθελαν και εφόσον ήθελαν. Αυτό το κάναμε και για τα θετικά και για τα αρνητικά.

Το κάναμε επίσης στη συνέχεια αφού έκλεισε ένας κύκλος και έκαναν ένα ρολόι γύρω από τα τραπέζια, κάναμε ένα διάλειμμα. Μετά κάναμε το άλλο. Τι μπορεί να βοηθήσει αυτό το πράγμα, τί μπορεί να το κάνει καλύτερο, πώς μπορεί να γίνει καλύτερη η ενδοσχολική επιμόρφωση, πώς μπορεί να γίνει ή τί την εμποδίζει, πώς μπορεί να είναι χειρότερη, έτσι, από αυτό που γίνεται.

Πάλι η ίδια διαδικασία. Και στο τέλος κάναμε ένα κλείσιμο, μια σύνθεση όλοι μαζί. Αυτά ήταν όμως από τους Εκπαιδευτικούς. Δεν τους κάναμε εμείς κανένα μάθημα, ας πούμε «κάντε έτσι ή κάντε αλλιώς», πέρα από κάποια διαδικαστικά τα οποία κρατήσαμε.

Αυτό το κάναμε και στην ενδοσχολική επιμόρφωση και στους μέντορες και σε αυτό που είπαμε τεκμηρίωση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, που στην ουσία ήταν η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας.

Θα σας δείξω δυο πράγματα από αυτά τα οποία καταγράφηκαν και θα θέσω μερικά ερωτήματα και τελειώνω. Καταρχάς, ένα πράγμα που διαπιστώνει κανείς εύκολα είναι ότι υπάρχουν πολλές νέες ανάγκες ενδυνάμωσης για τους Εκπαιδευτικούς και για τα σχολεία και νέα ζητήματα που ανακύπτουν σε μια μάλλον αχαρτογράφητη, και επιμένω σε αυτό που λέω, ακόμα νέα περίοδο.

Είναι πολύ διαφορετική αυτή η περίοδος απ' ότι ήταν το '15 ή το '10 ή δεν ξέρω τι. Αν θέλετε θα σας δείξω κάποια πράγματα που αποκωδικοποίησα. Εγώ τα χαρτιά αυτά που τους έδινα, το flip chart, τα πήρα μετά κι αποκωδικοποίησα, με την άδειά τους φυσικά, ό,τι είχαν γράψει ως θετικά, ως αρνητικά, πώς μπορούν να βελτιωθούν κτλ.

Για δείτε, αυτό έχει νομίζω κάποια αξία, να δείτε τι έγραψαν αυτοί οι άνθρωποι που έξω από κάθε, σας λέω, εκ των άνω, κατεύθυνση και έξω από κάθε υπηρεσιακή προσέγγιση. Για δείτε τί έγραψαν για την ενδοσχολική επιμόρφωση. Με κόκκινα έχω βάλει τις δηλώσεις που έκαναν σε μεγαλύτερο αριθμό και τα μαύρα είναι σε μικρότερο αριθμό.

Τι είδαν για την ενδοσχολική επιμόρφωση; Είδαν αυτά που βλέπετε. Για να μη σας τα διαβάσω, ρίξτε μια ματιά στα θετικά και στα αρνητικά. Σας λέω με μια πρώτη αποκωδικοποίηση, δεν είναι κανένα αυστηρό, επιστημονικό κτλ., αλλά είναι μια πρώτη αποκωδικοποίηση.

Δείτε στη συνέχεια τι έγραψαν για το mentoring, με ίδιες διαδικασίες. Και πάμε και στο πιο επίμαχο. Στους μέντορες έχουν καταγραφεί και τι ενδυναμώνει και τί εμποδίζει. Βιταμίνες και τοξίνες όπως λέμε. Πάμε τώρα στο πιο επίμαχο, που στην ουσία είναι η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας. Και τι είδαν αυτοί οι Εκπαιδευτικοί; Φυσικά εξηγούμαι ότι είναι Εκπαιδευτικοί που ήταν διατεθειμένοι, δεν είναι ο συνήθης Εκπαιδευτικός, είναι Εκπαιδευτικοί που ήταν ή βρισκόταν σε μια περίοδο της ζωής τους που μπορούσαν να αφιερώσουν τρεις ώρες το απόγευμα, μια φορά τη βδομάδα.

Δεν είναι ένα τυπικό δείγμα Εκπαιδευτικών. Για δείτε λοιπόν τα πλεονεκτήματα που βλέπουν. Και να πάω και στα μειονεκτήματα. Θα κλείσω για να μη σας κουράζω και μην παίρνω πολύ χρόνο, κάποια συμπεράσματα

μπορεί να βγάλει κάποιος απ' αυτές τις αποτυπώσεις, απ' όλες αυτές τις καταγραφές.

Νομίζω ότι όλοι αυτοί οι θεσμοί που μπήκαν όπως μπήκαν, με το "αποφασίσουμε και διατάσσομεν" πρέπει να τους μελετήσουμε. Κάποια πρώτα συμπεράσματα να τα πούμε, δεν ξέρω αν μπορώ να τα πω συμπεράσματα, είναι ότι η ενδοσχολική επιμόρφωση φαίνεται να έχει μεγαλύτερη αποδοχή, από αυτά που είδαμε εδώ, από το συγκεκριμένο δείγμα, το οποίο δεν είναι τυπικό. Οι μέντορες φαίνεται να λειτουργούν πολύ λίγο. Το είπαν με χίλιους τόνους, πολλοί κάνουν τους μέντορες για να πάρουν τα μόρια και τίποτα άλλο. Και δε γίνεται δουλειά.

Στην αυτοαξιολόγηση εμφανίζονται ποικίλα στοιχεία και θετικά και αρνητικά, σύμφωνα με την αντίληψη των συγκεκριμένων Εκπαιδευτικών, οι οποίοι, νομίζω το είπα, ήταν και από τις τρεις βαθμίδες. Ήταν 4 νηπιαγωγοί, 8 δάσκαλοι και 7 από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Νομίζω ότι τέτοιου είδους συμπεράσματα αξίζει να μελετηθούν περισσότερο με πιο αυστηρούς επιστημονικούς τρόπους, αυτό ήταν ενδεικτικά.

Να σας πω ότι υπάρχουν διπλωματικές που τρέχουν προς αυτή την κατεύθυνση, γιατί αυτό ήταν μια πρώτη ανιχνευτική διερεύνηση. Και τελειώνω, βάζοντας διλήμματα πιο πολύ, για όλα αυτά τα οποία ξεκινούν από τα κάτω, από πρωτοβουλίες, από διάφορα τέτοια πράγματα που είναι έξω από το επίσημο πρόγραμμα σπουδών.

Πρέπει να δούμε σε επίπεδο πρακτικής μέχρι πού πάει το fake, το δήθεν, το ξεπέτα να τελειώνουμε κτλ. Σε επίπεδο πολιτικής, η ποιότητα υλοποίησης: Βγαίνουν κατά καιρούς διάφοροι υψηλά ιστάμενοι στο Υπουργείο και λένε «έχουμε ένα εκατομμύριο νέα προγράμματα σπουδών», το ένα εκατομμύριο, το λέω έτσι, το τραβάω στην άκρη, ή «κάναμε τόσα επιμορφωτικά προγράμματα» εστιάζοντας στο ποσοτικό, το οποίο δε σημαίνει και πολλά πράγματα κατ' ανάγκη.

Πρέπει να ξαναδούμε αυτά με το ΕΣΠΑ, γιατί πολλά όλα αυτά από πίσω το ΕΣΠΑ είναι σε πολλά από αυτά, να το δούμε και είναι μια παλιά αμαρτία αυτή. Αυτό, η απορρόφηση για την απορρόφηση. Να απορροφήσουμε κάποια πράγματα, αλλά χωρίς να βλέπουμε και το αποτύπωμα που μένει σε όλα αυτά.

Ερωτήματα θα βάλω στο τί κάνουμε. Μένουμε απλώς στο ναι ή όχι στην αξιολόγηση; Ψάχνουμε εναλλακτικές ανάλογα με τον Διευθυντή; Ανάλογα με το κλίμα του σχολείου, ανάλογα με την κάθε περίπτωση κτλ.; Δεν είναι εύκολες απαντήσεις όλες αυτές. Νομίζω ανοιχτά ερωτήματα είναι σήμερα σε επίπεδο εκπαιδευτικής πολιτικής.

Προσωπικά ο Θανάσης θυμάται πολύ καλά, όταν το '13 η ΔΟΕ εβάλλετο αγρίως στην Τρίπολη, θυμάμαι μια εισήγηση που κάναμε που είπα ότι αυτή δεν είναι αυτοαξιολόγηση και το ξαναείπα και πριν τέσσερα χρόνια πάλι στη ΔΟΕ, είναι κακέκτυπο αξιολόγησης. Κακέκτυπο, αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας.

Πρέπει να τα δούμε όμως να τα ξαναδούμε σήμερα, όπως είναι η κατάσταση μετά από τα πέντε πέτρινα χρόνια. Νομίζω Πανεπιστήμια, κόμματα, ενώσεις Εκπαιδευτικών πρέπει να αρθρώσουν λόγο και να διαμορφώσουν επεξεργασμένες θέσεις πάνω σε αυτά τα οποία γίνονται. Δεν υπάρχουν νομίζω εύκολες απαντήσεις. Θεωρώ, όπως είπε και ο Πρόεδρος, ότι είναι πάρα πολύ σημαντική η δουλειά που έκανε η ΔΟΕ και όπως είπε και η Αλεξάνδρα Ανδρούτσου, όπως ανέφερε ο Πρόεδρός σας για την Αλεξάνδρα, ότι είναι πολύ σημαντική.

Είδα και εγώ εντυπωσιάστηκα όταν μου έδειξε ο Βασίλης Μακρής όλα αυτά και τα έργα που έχετε και τον αριθμό των συνεδριάσεων και όλα αυτά. Είναι πάρα πολύ σημαντικό αυτό που έχει η ΔΟΕ και δεν το έχουν άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις. Το μόνο που έχω να πω ότι αυτά είναι πάρα πολύ σημαντικά.

Εμένα μου είχε κάνει και εντύπωση όταν άκουσα τους Φινλανδούς να μιλάνε μέσα από τη ΔΟΕ, πολύ σημαντικά άτομα. Αυτό όμως το καταστάλαγμα από τις ημερίδες, τις εσπερίδες και από όλη αυτή τη δραστηριότητα που είναι αξιοθαύμαστη και πολύ σημαντική, θα πρέπει κατά το δυνατόν να μετατραπεί σε πιο συγκεκριμένες επεξεργασμένες θέσεις εκπαιδευτικής πολιτικής, που να πηγαίνουν πιο συγκεκριμένα σε αυτά τα οποία συμβαίνουν σήμερα.

Οι καιροί βέβαια, όπως αναφέρθηκε εγώ και όλοι το ξέρουμε, είναι δύσκολοι για τους συνδικαλιστές και τα ινστιτούτα τους, τα οποία θα

μπορούν, πρέπει να παίζουν ρόλο σε όλα αυτά, τα οποία βρίσκονται υπό φοβερή πίεση τα τελευταία χρόνια. Θα σταματήσω εδώ πέρα και δεν ξέρω αν συνέβαλα σε κάτι σε αυτό το οποίο θέλετε. Στη συζήτηση ίσως μπορούμε να πούμε περισσότερα πράγματα. Ευχαριστώ και πάλι.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Εμείς να σας ευχαριστήσουμε κ. Μπαγάκη. Φυσικά και υπάρχει μεγάλη συμβολή από την τοποθέτησή σας. Ανοίγεται έναν ουσιαστικό προβληματισμό νομίζω και με έναν τρόπο θα το έλεγα αρκετά γειωμένο στην πραγματικότητα. Όχι τόσο δηλαδή ακαδημαϊκό, αλλά πιο συγκεκριμένο που τροφοδοτεί νομίζω και μια συζήτηση και έναν προβληματισμό που μπορεί να ακολουθήσει.

Δηλαδή στην τοποθέτησή σας νομίζω μεταφέρθηκε και μια ζώσα πραγματικότητα που και εμείς την εντοπίζουμε πολλές φορές και με το μπούχτισμα και με το, αλλά και με το κομμάτι της αχαρτογράφητης περιόδου όπως είπατε, όπου νομίζω έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία να αναλογιστούμε ότι ειδικά μετά την πανδημία βλέπουμε μέσα στην Εκπαίδευση να δημιουργούνται φαινόμενα, καταστάσεις πολύ πρωτότυπες, πολύ καινούργιες, που δυστυχώς ούτε προβλέφθηκαν, ούτε αντιμετωπίστηκαν, ούτε απασχόλησαν, ας το πούμε έτσι τα κυβερνητικά επιτελεία.

Εδώ δεν είχαμε, ας το πούμε έτσι, ούτε ορισμένα βασικά κείμενα κατευθυντήρια προς τους Εκπαιδευτικούς για αντιμετώπιση καταστάσεων, ούτε μια συνολική αποτίμηση των επιπτώσεων της πανδημίας στα εκπαιδευτικά, μαθησιακά ζητήματα κτλ. Άρα νομίζω ότι η τοποθέτησή σας διευρύνει τον προβληματισμό.

Δίνω ευθύς αμέσως το λόγο στον κ. Βαγγέλη Γούλα, Διδάκτορα Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Κύριε Γούλα, έχετε το λόγο.

Β. ΓΟΥΛΑΣ: Καλησπέρα και από μένα. Καλησπέρα σε όλους και ευχαριστώ το Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΟΕ για την πρόσκληση. Ουσιαστικά και όχι τυπικά.

Στην παρέμβασή μου θα επιχειρήσω να διερευνήσω δύο πράγματα. Πρώτον, τα χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν στην ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

την περίοδο 1995-2000. Και δεύτερον, της επιδράσεις τους σε Εκπαιδευτικούς, μαθητές και την ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Εισαγωγικά, έχει αξία να εξετάζει κάποιος προγράμματα που υλοποιήθηκαν πριν από 25 χρόνια; Κατά τη γνώμη μου ναι, για δύο λόγους: Πρώτον, ήταν τα πρώτα προγράμματα που υλοποιήθηκαν μαζικά εκείνη την πενταετία στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση και όπως θα δούμε, διαμόρφωσαν χαρακτηριστικά για όλα τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν στη συνέχεια και υλοποιούνται μέχρι σήμερα.

Και δεύτερον, η χρονική απόσταση μας βοηθάει να απαντήσουμε στο ερώτημα. Πέτυχαν τους στόχους τους τα προγράμματα αυτά και όσα ακολούθησαν; Μπορούμε δηλαδή να συγκρίνουμε τους στόχους των προγραμμάτων και το βαθμό στον οποίο η σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα εμπεριέχει την υλοποίηση αυτών των στόχων.

Φυσικά, εδώ πρέπει να σημειώσουμε πως η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν διαμορφώθηκε μόνο από τα εκπαιδευτικά προγράμματα. Μια συμφωνία όμως των στόχων αυτών των προγραμμάτων και της εκπαιδευτικής πραγματικότητας είναι ισχυρός δείκτης της συμβολής τους. Ας ξεκινήσουμε από τα αριθμητικά ποσοτικά δεδομένα.

Ποιοι υλοποίησαν ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα την περίοδο 1995-2000; Πόσα σχολεία; 146 Δημοτικά Σχολεία της ελληνικής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Πόσοι Εκπαιδευτικοί πήραν μέρος; 751 Εκπαιδευτικοί. Αριθμός μικρός, αλλά όχι αμελητέος.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε πως εξετάζουμε μόνο προγράμματα που έχουμε απαραίτητα συμμετοχή μαθητών και όχι ανταλλαγές Εκπαιδευτικών. Ποια η κατανομή των προγραμμάτων στην ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση; Στοιχείο πρώτο. Στους νομούς Αττικής, Θεσσαλονίκης, Μαγνησίας και Θεσσαλίας ανήκει το 73% των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν, ενώ σε αυτές τις περιοχές ανήκει εκείνη την περίοδο το 50% του συνόλου των σχολείων.

Αντίθετα, στις περιοχές Ήπειρο, Δυτική Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα και Ανατολική Μακεδονία Θράκη ανήκει μόλις το 9% των

προγραμμάτων, ενώ ανήκει σε αυτές το 26% των σχολείων εκείνη την περίοδο.

Πρώτη παρατήρηση λοιπόν είναι πως οι περιοχές που σύμφωνα με κοινωνιολογικές και οικονομικές έρευνες είναι οι πιο υποβαθμισμένες, έχουν πολύ μειωμένη συμμετοχή. Ας προχωρήσουμε την ανάλυσή μας. Μελετώντας τη συμμετοχή κατά νομό, βλέπουμε πως δεν έχουν υλοποιήσει κανένα ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πρόγραμμα όλη την πενταετία οι ακόλουθοι νομοί: Γρεβενών, Φλώρινας, Ξάνθης, Κομοτηνής, Ροδόπης, Θεσπρωτίας, Ευρυτανίας, Φωκίδας και Αιτωλοακαρνανίας.

Είναι τόσο φανερό η έλλειψη συμμετοχής των οικονομικά, κοινωνικά και εκπαιδευτικά υποβαθμισμένων περιοχών, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ας προχωρήσουμε όμως ακόμα περισσότερο την ανάλυση. Ποια σχολεία υλοποιούν ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα; Από τα 146 σχολεία, τα 126 είναι δημόσια Δημοτικά Σχολεία, δηλαδή το 1,96 του συνόλου των δημόσιων σχολείων. Εκείνη την περίοδο τα δημόσια δημοτικά σχολεία ήταν συνολικά 6.399. Τα ιδιωτικά σχολεία είναι 20, δηλαδή το 12,3% του συνόλου των ιδιωτικών σχολείων. Εκείνη την περίοδο τα ιδιωτικά σχολεία ήταν 163.

Η συμμετοχή των ιδιωτικών σχολείων είναι δηλαδή επταπλάσια της συμμετοχής των δημόσιων σχολείων. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό γιατί θα μας βοηθήσει να απαντήσουμε στη συνέχεια αν η υλοποίηση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων συμβάλλει στη μείωση ή στη διευρυμένη αναπαραγωγή των ανισοτήτων στην Εκπαίδευση.

Ας προχωρήσουμε όμως ακόμα ένα βήμα την ανάλυση. Πώς κατανέμονται τώρα τα δημόσια σχολεία που υλοποιούν ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα; Ας πάρουμε τον νομό Αττικής, για τον οποίο υπάρχουν έγκυρα και αξιόπιστα κοινωνιολογικά και οικονομικά δεδομένα. Στην Αττική παίρνουν μέρος την περίοδο αυτή 49 σχολεία. Από αυτά τα 21 προέρχονται από τις περιοχές Εκάλη, Ψυχικό, Γλυφάδα και Βριλήσσια.

Η υπερεκπροσώπηση των περιοχών αυτών, εικοσαπλάσια του ποσοστού των σχολείων τους στο σύνολο των σχολείων της Αττικής, είναι επίσης σημαντικό στοιχείο για το είδος της επίδρασης των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Ας περάσουμε τώρα στα χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Καταρχήν η θεματική τους. Ποιο περιεχόμενο δηλαδή έχουν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα. Από τα 146 σχολεία, τα 76, ποσοστό δηλαδή 52%, έχουν ως θέμα τους την παράδοση. Πόσο σημαντικό είναι αυτό μπορεί να το καταλάβει κανείς αν αναλογιστεί πως τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν ως κεντρικό τους στόχο την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης. Και τα προγράμματα με θέμα την Ευρώπη είναι μόλις 23, το 13% του συνόλου.

Κι όμως, οι οργανωτές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων θριαμβολογούν για αυτή την επιλογή περιεχομένου. Γιατί άραγε; Θα το δούμε αμέσως πιο κάτω. Άμεσα συνδεδεμένη με την επιλογή περιεχομένου είναι η επιλογή των μαθημάτων που εμπλέκονται στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού προγράμματος.

Τα μαθήματα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση του συνόλου των προγραμμάτων είναι σχεδόν αποκλειστικά δύο: η Ιστορία και η Γεωγραφία. Η επιλογή αυτή, στην οποία οδηγούνται σχεδόν υποχρεωτικά οι Εκπαιδευτικοί, δεν είναι καθόλου τυχαία. Στα μαθήματα αυτά συγκροτούνται και ανακατασκευάζονται ο χρόνος και ο χώρος του συλλογικού «εμείς».

Η αναπλαισίωση του χώρου και του χρόνου είναι στην ουσία και ο στόχος των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο οι οργανωτές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων θριαμβολογούν για την επιλογή περιεχομένου από τους Εκπαιδευτικούς και τα σχολεία.

Να σημειώσουμε εδώ, θα το δούμε πιο αναλυτικά μετά, πως όταν μιλάμε για παράδοση στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, αυτά τα περιεχόμενα αναπλαισιώνονται και σχετίζονται άμεσα πρώτον με τον τουρισμό, δεύτερον την εμπορευματοποίηση, τρίτα το οικονομικό όφελος και την πώληση προϊόντων. Οι οργανωτές όμως των προγραμμάτων αξιοποιούν το πολιτισμικό περιεχόμενο των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πολιτισμικοποίηση συνολικά του κοινωνικού.

Τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά θεωρούνται εγγενή και μη αναγώγιμα. Ο καθένας τα κουβαλάει ως σήμα γνησιότητας και οφείλει να τα

διατηρεί. Οι οργανωτές όμως προχωράνε ακόμα παραπέρα. Ως εγγενή και μη αναγώγιμα θεωρούνται όχι μόνο τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά, αλλά και το σύνολο των κοινωνικών χαρακτηριστικών. Π.χ. η φτώχεια και ο πλούτος.

Αυτοί επιλέγουν να κοιμούνται πολύ μαζί, όλοι σε ένα δωμάτιο, ενώ οι άλλοι επιλέγουν να κοιμούνται ο καθένας στο δικό του δωμάτιο. Αυτοί επιλέγουν να μετακινούνται ομαδικά όλοι μαζί στην καρότσα ενός φορτηγού, ενώ οι άλλοι επιλέγουν να μετακινούνται ατομικά με διθέσια σπορ αυτοκίνητα. Είναι απλά θέμα επιλογής, με βάση τα εγγενή χαρακτηριστικά τους.

Η θεώρηση ως επιλογών των κοινωνικών καθορισμών καθαγιάζεται στη συνέχεια από την πρόταση των προγραμμάτων για υπεράσπιση των χαρακτηριστικών κάθε ομάδας. Έτσι οι μαθητές και χρεώνονται την κοινωνική τους θέση ως επιλογή τους και καλούνται στη συνέχεια να την υπερασπιστούν ως επιλογή και αυθεντικό τους χαρακτηριστικό.

Ας περάσουμε τώρα στους στόχους των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Σύμφωνα με τους οργανωτές τους, οι γενικοί στόχοι των προγραμμάτων ήταν η προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης, η γνωριμία και αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών συστημάτων, η προώθηση αλλαγών σε μαθητές, Εκπαιδευτικούς και τη σχέση με τη γνώση.

Ως ειδικοί στόχοι, και εδώ είναι το σημαντικό, γιατί σύμφωνα με τους ίδιους τους οργανωτές, μέσω των ειδικών στόχων θα φτάσουμε στην υλοποίηση των γενικών, ορίζονται λοιπόν ως ειδικοί στόχοι από τα προγράμματα. Πρώτος ειδικός στόχος, η τροποποίηση χαρακτηριστικών του σχολείου. Το σχολείο ορίζεται από τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα ως χώρος όπου θα εκτίθενται διάφορες μορφές γνώσης.

Πρόκειται στην πραγματικότητα για σύνθετες πληροφορίες και όχι για γνώσεις και οι μαθητές, πελάτες-καταναλωτές που ονομάζονται στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, θα επιλέγουν αυτή που ταιριάζει στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Για να οδηγηθούμε σε μια τέτοια κατεύθυνση, τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα προτείνουν μια σειρά δράσεων και ζητούν τη θεσμική παρέμβαση των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, η οποία παρέμβαση πρέπει να γίνει σε συνεργασία με τον κόσμο των επιχειρήσεων, γιατί, όπως με έμφαση τονίζουν τα ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά

προγράμματα, «στην εποχή μας η επιχείρηση έχει κεντρικό παιδαγωγικό ρόλο».

Δεύτερος ειδικός στόχος των προγραμμάτων. Ο Εκπαιδευτικός δεν καθοδηγεί το μαθητή στην κατάκτηση της γνώσης, αλλά διαχειρίζεται τις διαφορετικές εμπειρίες και προσεγγίσεις των μαθητών και βοηθάει να εκτεθούν όλες ή μία δίπλα στην άλλη, χωρίς αξιολογική κατάταξη. Ο Εκπαιδευτικός λογίζεται στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα ως πομπός πληροφοριών άρα, και οι μαθητές ως δέκτες πληροφοριών επίσης. Στόχος η κατάκτηση δεξιοτήτων.

Ο Εκπαιδευτικός δεν έχει λόγο στο περιεχόμενο και τη στοχοθεσία του προγράμματος, αλλά μόνο στην αναζήτηση τρόπων προώθησης των προκαθορισμένων στόχων και των προδιαγεγραμμένων αποτελεσμάτων.

Τρίτος ειδικός στόχος, η τροποποίηση του αναλυτικού προγράμματος. Όταν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα αναφέρονται σε αλλαγές στο αναλυτικό πρόγραμμα, αυτές αφορούν κυρίως δύο πράγματα.

Πρώτον, την είσοδο νέων γνωστικών αντικειμένων που να αναφέρονται στην επιχείρηση, την αγορά και την αξιοποίηση εμπορευματοποίησης των αποτελεσμάτων. Και δεύτερον, την προτεραιότητα, αν όχι αποκλειστικότητα του πώς απέναντι στο τί και το γιατί, την προτεραιότητα δηλαδή της πληροφορίας απέναντι στη γνώση.

Τέταρτος ειδικός στόχος. Η γνώση είναι εμπόρευμα. Αυτή είναι η βασική θέση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι μαθητές, πελάτες-καταναλωτές, επιλέγουν από τα ράφια του σχολείου σουπερμάρκετ ό,τι αυτοί θέλουν. Η εγκυρότητα της γνώσης κρίνεται από την αγορά και τη χρησιμότητά της. Η εμπειρία, θέλει προσοχή εδώ, αναγορεύεται έτσι σε γνώση, ξεχνώντας για παράδειγμα πως οι άνθρωποι είχαν την εμπειρία της ανατολής και της δύσης του ήλιου για αιώνες.

Και το συμπέρασμα που κατέληξαν ήταν πως ο ήλιος φέρνει γύρω από τη Γη. Η γνώση ήρθε αργότερα από την επιστήμη και ήταν ακριβώς το αντίθετο από την εμπειρία. Ο δάσκαλος δεν καθοδηγεί τους μαθητές στην κατάκτηση της γνώσης. Δεν έχει ως στόχο να βοηθήσει τους μαθητές που για

οικονομικούς, κοινωνικούς, εκπαιδευτικούς λόγους μειονεκτούν, αλλά υπάρχει ως πωλητής σε κατάσταση, να διαχειρίζεται και να προβάλλει όλες τις μορφές γνώσης και εμπειρίας, δηλαδή τα εμπορεύματα.

Αίρεται έτσι η ιδρυτική συνθήκη του σχολείου και οι ρόλοι μαθητή, δασκάλου και γνώσης. Ας το δούμε με ένα παράδειγμα από τα προγράμματα. Οι μαθητές καλούνται στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού προγράμματος, με θέμα τη λαϊκή παράδοση και τη μουσική, να φέρουν στο σχολείο δείγματα μουσικής που ακούνε στο σπίτι τους. Ο Α μαθητής φέρνει ένα τραγούδι της Έφης Θώδη, ο Β ένα τραγούδι του Σφακιανάκη, ο Γ ένα τραγούδι του Μίκη Θεοδωράκη και ο Δ μια σονάτα του Μπετόβεν.

Ο δάσκαλος επαινεί τους μαθητές για την ποικιλία και τον πλούτο μουσικής που έφεραν. Τα τοποθετεί όλα δίπλα δίπλα, ισάξια και τα παιδιά ακούνε δείγματα μουσικής. Αποτέλεσμα; Στο τέλος της ημέρας ο Α μαθητής, (Έφη Θώδη), γυρίζει στο σπίτι του με τη βεβαιότητα πως ακούει την καλύτερη μουσική του κόσμου. Άσε που γελάει κιόλας με τον Δ, (Μπετόβεν), γιατί αυτή η μουσική που ακούνε στο σπίτι του δε χορεύεται.

Έτσι το σχολείο γίνεται όμως πιο ταξικό, αφού δικαιώνει τις συνέπειες της ταξικής συγκρότησης της κοινωνίας και αναγορεύει τους μαθητές ως υπεύθυνους για τα χαρακτηριστικά τους, τα οποία πρέπει επιπλέον να υπερασπίζονται ως δείγμα της αυθεντικότητάς τους.

Κρίσιμο ζήτημα, σύμφωνα με τα ίδια τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, είναι η αξιολόγηση. Γιατί, σύμφωνα πάντα με τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, η αξιολόγηση είναι ταυτόχρονα, μέσο για την επίτευξη των στόχων και την προσήλωση στους και στόχος. Η αποδοχή της και υλοποίησή της αποτελεί η ίδια τροποποίηση των χαρακτηριστικών όλων των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η αξιολόγηση, όπως την περιγράφουν τα κείμενα των ίδιων των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, υποθέτει, χωρίς όμως αυτό να τεκμηριώνεται επαρκώς πουθενά, πως: Πρώτον, τ' αποτελέσματα της σχολικής πράξης μπορούν να μετρηθούν ποσοτικά με κλίμακες και ποσοστά. Δεύτερον, πως τα αποτελέσματα του σχολείου εξαρτώνται αποκλειστικά από

τον Εκπαιδευτικό, σαν να μην παρεμβαίνουν άλλοι παράγοντες και το σχολείο να λειτουργεί σε κοινωνικό κενό.

Τρίτον, πως η τυπική ισότητα, η ίδια ύλη με τον ίδιο τρόπο για όλους, παράγει εξ ορισμού τα ίδια αποτελέσματα. Αγνοεί ή καμώνεται πως αγνοεί, πως κάποιοι μαθητές είναι πιο κοντά στη σχολική γνώση, τις αξίες και τις συμπεριφορές που προωθεί, ενώ κάποιοι άλλοι δεν αναγνωρίζουν στη σχολική γνώση την καθημερινή τους ζωή και το περιβάλλον τους.

Και τέταρτον, επειδή στόχος είναι η καλλιέργεια δεξιοτήτων και όχι γνώσης, αρμόδιοι να ορίσουν τα κριτήρια αξιολόγησης είναι οι χρήστες αυτών των δεξιοτήτων που τις απαίτησαν κίόλας από το εκπαιδευτικό σύστημα, δηλαδή η αγορά και οι επιχειρήσεις. Η αξιολόγηση όμως δεν είναι μια ιδιότητα της σχολικής πράξης, αλλά μια σχέση με την κοινωνική λειτουργία του σχολείου.

Αυτό, οι οργανωτές των ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών προγραμμάτων κάνουν πως δεν το γνωρίζουν. Πέτυχαν τους στόχους τους τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα; Για ν' απαντήσουμε, θα εξετάσουμε πρώτον την ίδια τη δική τους εκτίμηση.

Την αξιολόγηση των ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών προγραμμάτων την περίοδο που εξετάζουμε, οι οργανωτές την ανέθεσαν στην Deloitte, μια πολυεθνική εταιρεία επαγγελματικών υπηρεσιών με έδρα τη Νέα Υόρκη. Η Deloitte, μία από τις λεγόμενες Big Four, με το μεγαλύτερο δίκτυο επαγγελματικών υπηρεσιών στον κόσμο, παρέχει ελεγκτικές, φορολογικές, συμβουλευτικές υπηρεσίες, διαχείριση επιχειρηματικού κινδύνου και χρηματοοικονομικές συμβουλευτικές υπηρεσίες. Καθ' ύλην αρμόδιοι.

Η αξιολόγηση λοιπόν είναι η εξής: Γενική εκτίμηση θετική. Το εύρος των αλλαγών που πέτυχαν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα στα εκπαιδευτικά συστήματα είναι ικανοποιητικό, αλλά έχει περιθώρια βελτίωσης. Οι αλλαγές που επιτεύχθηκαν για να αποκτήσουν μόνιμο χαρακτήρα, απαιτούν τη θεσμική παρέμβαση των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων σε ομόλογη κατεύθυνση. Πάει το μυαλό σας κάπου;

Τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, μαζί με άλλες δράσεις, μπορούν και πρέπει -θέλει προσοχή εδώ- να οδηγήσουν στη

διαμόρφωση στο εσωτερικό των εκπαιδευτικών συστημάτων μιας ομάδας διακριτών, διαφοροποιημένων σχολείων που θα προωθούν τις απαιτούμενες αλλαγές. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται η καθιέρωση του Comenius των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων δηλαδή τότε, ως εμπορικού σήματος που θα συγκροτεί μια διακριτή ομάδα σχολείων στο εσωτερικό των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Σκέφτηκαν άραγε κάτι περισσότερο, νομίζετε οι εγχώριοι φωστήρες του Υπουργείου Παιδείας με τη διεύρυνση του αριθμού των πειραματικών προτύπων και τα Ωνάσεια σχολεία;

Η ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σήμερα και οι στόχοι των ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το σχολείο σήμερα: Θυμάται άραγε κανείς σήμερα όλα εκείνα τα διθυραμβικά που γράφονταν με αφορμή τα ΔΕΠΣ λίγο μετά το 2000; Τι ολιστική και διεπιστημονική διαθεματική θα γινόταν η σχολική γνώση, τί πεδίο δημιουργικότητας και αυτενέργειας θα γινόταν η σχολική τάξη, τί φανταχτερά ρούχα φορούσε ο νέος ρόλος του Εκπαιδευτικού;

Όλα αυτά θα μπορούσαν να είχαν γίνει ταινία με τίτλο "Το μελάνι που πήγε τζάμπα". Τι έχει απομείνει σήμερα από όλα εκείνα; Η απειλή πως όποιος Εκπαιδευτικός αρνείται να αξιολογηθεί σε προκαθορισμένους μετρήσιμους εξωπαιδαγωγικά καθορισμένους δείκτες, θα απολύεται. Τώρα που κατακάθισε ο κουρνιαχτός της αυτενέργειας και δημιουργικότητας, αποκαλύφθηκε πως το παραμύθι είχε δράκο.

Οι Εκπαιδευτικοί σήμερα: Οι Εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τα κείμενα και τις θέσεις του Υπουργείου Παιδείας, είναι δημόσιοι υπάλληλοι που οφείλουν να συμμορφώνονται χωρίς την ελάχιστη αντίρρηση και κριτική με την εκπαιδευτική πολιτική. Οφείλουν πειθάρχηση στους στόχους και τις προτεινόμενες σχολικές πρακτικές και προσήλωση στην επίτευξη προκαθορισμένων μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Όποιος βρει κάποια διαφορά ανάμεσα στις προτεινόμενες από τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα αλλαγές για τους Εκπαιδευτικούς και τις θέσεις του Υπουργείου Παιδείας, να το πει και σε εμάς γιατί δεν μπορέσαμε να βρούμε καμία. Φυσικά, η εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν είναι οι θέσεις του Υπουργείου Παιδείας, γιατί σε αυτή παρεμβαίνει και η πάλη

των Εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα αυτής της πάλης, άλλοτε άμεσα ορατά και άλλοτε έμμεσα και πιο μακροπρόθεσμα, θέλουν να αποκρύψουν εκεί στο Υπουργείο Παιδείας.

Γι' αυτό και δημιουργούν ένα ψεύτικο δίπολο ανάμεσα στις προωθούμενες μεταρρυθμίσεις και τις αγκυλώσεις τάχα των τεμπέληδων και ανίκανων Εκπαιδευτικών. Βολική σκιαμαχία, που όμως δεν μπορεί να αποκρύψει το γεγονός πως η πραγματική μάχη υπάρχει και δίνεται και είναι ανάμεσα στο κίνημα των Εκπαιδευτικών και την κυβερνητική νεοφιλελεύθερη πολιτική.

Η σχέση μαθητών-Εκπαιδευτικών με τη γνώση: Μέσα από ένα πλήθος δραστηριοτήτων και προγραμμάτων στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση προτείνονται στην ουσία ξεχωριστές θεματικές που συγκροτούν γνωστικά αντικείμενα προς μελέτη και διαπραγμάτευση από Εκπαιδευτικούς και μαθητές.

Μερικά απλά ερωτήματα: Ποιος αποφασίζει την επιλογή αυτών των θεματικών-γνωστικών αντικειμένων; Ποιος εγγυάται για την καταλληλότητα τους; Με ποια κριτήρια επιλέγονται οι μέθοδοι υλοποίησης και οι σύστοιχες διδακτικές πρακτικές; Ποιος και με ποια κριτήρια ορίζει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα και την αξιοποίησή τους;

Τα παραπάνω ερωτήματα και άλλα σχετικά έχουν αξία γιατί συγκροτούν τη σχέση των μαθητών και των Εκπαιδευτικών με τη γνώση. Σύμφωνα λοιπόν με το Υπουργείο Παιδείας, η εγκυρότητα της γνώσης κρίνεται εξω-παιδαγωγικά, π.χ., αν οδηγεί στην απόκτηση δεξιοτήτων τις οποίες έχει προσδιορίσει και αξιολογεί η επιχείρηση και η αγορά.

Ο Εκπαιδευτικός διαχειρίζεται, προωθεί τη γνώση εμπόρευμα προς τους μαθητές, πελάτες καταναλωτές, χωρίς καμία προσπάθεια αναπροσανατολισμού των σχολικών γνώσεων και πρακτικών, χωρίς καμία παρέμβαση υπέρ κάποιων μαθητών που μειονεκτούν. Η γνώση έτσι αποκτά και τυπικά τα χαρακτηριστικά του εμπορεύματος.

Η αγορά ανακηρύσσεται σε παιδαγωγό και το σχολείο δεν έχει παρά να περιμένει τον χορηγό ή αν δεν μπορέσει να τον βρει, την παραπέρα υποβάθμισή του. Οι προδιαγραφές ενός προγράμματος έχουν ιδιαίτερη

σημασία και είναι κρίσιμο, κρίσιμες για το είδος της επίδρασής τους σε μαθητές, Εκπαιδευτικούς και το σχολείο συνολικά.

Και αυτό γιατί κάθε πρόγραμμα έχει μια δική του εσωτερική λογική, με βάση την οποία υλοποιείται και στην οποία πρώτα-πρώτα απολογείται και έτσι συνιστά σε ένα βαθμό, ένα μικρό θύλακα στο εσωτερικό του σχολείου. Αν, όπως και συνήθως συμβαίνει, αναλογιστούμε πως σε αυτό το θύλακα έχει προνομιακή πρόσβαση η εκπαιδευτική εξουσία, μπορεί με μεγαλύτερη ευκολία και αποφεύγοντας εντάσεις και αντιστάσεις, να προωθεί αλλαγές που αλλιώς δύσκολα θα μπορούσε να προωθήσει.

Υπάρχει όμως ένα ερώτημα στο οποίο δεν έχουμε ακόμα απαντήσει. Πώς κατάφεραν οι οργανωτές των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πέτυχαν ακριβώς τους στόχους που είχαν βάλει; Για να απαντήσουμε στο ερώτημα, εξετάσαμε τις προδιαγραφές των ίδιων των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Διαπιστώσαμε λοιπόν πως οι στόχοι είναι εγγεγραμμένοι στις ίδιες τις προδιαγραφές υλοποίησης των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, με τέτοιο δεσμευτικό τρόπο που ο Εκπαιδευτικός είναι αδύνατον να παρεκκλίνει. Το μόνο που μένει σε εκκρεμότητα είναι ο βαθμός επίτευξης των στόχων. Η υλοποίησή τους είναι δεδομένη και δεύτερον, τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν ένα πολύ καλά δομημένο σχέδιο πυκνών ενδιάμεσων στόχων και μια συνεχή, επίσης πυκνή αξιολόγηση, η οποία καθιστά υποχρεωτική την υλοποίηση προκαθορισμένων βημάτων και σύστοιχων στόχων και την παραγωγή συγκεκριμένων μετρήσιμων αποτελεσμάτων.

Σύμφωνα με τα ίδια τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, η αξιολόγησή τους από τους Εκπαιδευτικούς περιλαμβάνει σε όλα τα στάδια υλοποίησης και όχι μόνο μια φορά στο τέλος, την αξιολόγηση των παρακάτω τομέων: Την πορεία δραστηριοτήτων. Τις επιδράσεις στους μαθητές. Τις επιδράσεις στους Εκπαιδευτικούς. Την επίδραση στην επαγγελματική εξέλιξη των Εκπαιδευτικών. Το εύρος και την ποιότητα της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας και κυρίως των επιχειρήσεων στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Την επίδραση στο αναλυτικό πρόγραμμα. Τη μεθοδολογία. Την παραγωγή μετρήσιμων αποτελεσμάτων και την αξιοποίηση διάθεσή τους. Και τέλος, τον αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία.

Νομίζω πως οι εγχώριοι σύγχρονοι θιασώτες της αξιολόγησης δεν διαθέτουν ούτε ψήγματα του εύρους της φαντασίας των οργανωτών των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων είκοσι πέντε χρόνια πριν. Ποιο είναι το σύγχρονο και ποιο είναι το παλιό εδώ; Να γιατί έχει αξία να βλέπει κανείς ιστορικά τα ζητήματα, άρα και την αξιολόγηση και όχι ως αιώνια φυσικά φαινόμενα.

Να γιατί παρά τα όσα λέχθηκαν αυτά τα 25 χρόνια για ραγδαίες και ταχύτατες αλλαγές, οι απόψεις των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και του Υπουργείου Παιδείας για την αξιολόγηση δεν έκαναν ούτε ένα βήμα. Να υλοποιούνται τελικά προγράμματα στο σχολείο; Δεν είμαι εγώ ο αρμόδιος για να απαντήσω στο ερώτημα αυτό. Αρμόδιοι είναι οι Εκπαιδευτικοί στις πράξεις, οι Εκπαιδευτικοί που αγωνίζονται σε αντίξοες συνθήκες για να βοηθήσουν τους μαθητές τους στην κατάκτηση της γνώσης.

Εγώ μπορώ, χωρίς ούτε στο ελάχιστο να επιχειρώ να σας πω τί πρέπει να κάνετε, μακριά από μένα τέτοιες προθέσεις, απλά συμμετέχω στη συζήτηση ως συνάδελφος, να σκιαγραφήσω τα κριτήρια που πρέπει να έχει κατά τη γνώμη μου ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για να συμβάλει στη βελτίωση του σχολείου και των μαθητών. Σ αυτό το ερώτημα θα επιχειρήσω να απαντήσω σύντομα.

Πριν περάσω όμως στην απάντηση μου, οφείλω μια απάντηση σε ένα τάχα μου αφελές ερώτημα απορίας που τίθεται σχεδόν πάντα μετά την κριτική στα ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά προγράμματα. Καλά, μπορεί τα ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά προγράμματα να είχαν πολλά από αυτά που ανέφερες, αλλά και συ ρε αδερφέ, δε βρήκες τίποτα θετικό να αναφέρεις;

Το ερώτημα φυσικά δεν είναι καθόλου αθώο και αφελές, γιατί κρύβει συνειδητά και έντεχνα το ουσιαστικό ερώτημα. Θετικό για ποιον; Γιατί όλα αυτά που ανέφερα είναι στη συντριπτική τους πλειοψηφία θετικά για τους οργανωτές. Το θετικό γενικά και για όλους δεν υπάρχει στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, γιατί αυτά είναι κοινωνικά καθορισμένα, έχουν διαφορετικές και άνισες επιπτώσεις σε άνισους μαθητές με άνισες δυνατότητες.

Αυτό δηλαδή που θέλει να αποφύγει το τάχα μου αφελές και αθώο ερώτημα είναι η αναφορά στην ταξική συγκρότηση της κοινωνίας και

την κοινωνική λειτουργία του σχολείου. Βλέπετε, η έννοια της κοινωνικής τάξης είναι δύσκολα διαχειρίσιμη και αρκετά άκαμπτη. Δυσκολεύει αφάνταστα....

Ας δώσω σύντομα με ένα παράδειγμα τι εννοώ με τα παραπάνω: Η βελτίωση κάποιων πλευρών της Εκπαιδευτικής πραγματικότητας μέσω της υλοποίησης ενός προγράμματος σε ένα μεγάλο ιδιωτικό σχολείο είναι φυσικά θετικό για το ίδιο το σχολείο. Αλλά επειδή ταυτόχρονα διευρύνει το χάσμα ανάμεσα στο μεγάλο ιδιωτικό σχολείο αυτό και τα δημόσια σχολεία της χώρας είναι ταυτόχρονα αρνητικό για την πλειοψηφία των σχολείων.

Τόσο απλά λοιπόν. Το θετικό έχει ταξικό πρόσημο και πρέπει να απαντιέται πάντα πριν το ερώτημα Θετικό για ποιον; Αντίθετα, αν μέσα από την υλοποίηση προγραμμάτων, τα σχολεία μιας υποβαθμισμένης περιοχής βελτιώσουν έστω και ελάχιστα την εκπαιδευτική τους πραγματικότητα, τότε μειώνεται το χάσμα ανάμεσα σε αυτά και τα προνομιούχα σχολεία.

Και πάλι υπάρχει θετικό με ταξικό πρόσημο, αλλά από την άλλη πλευρά, για τον σύνδεσμο των ιδιωτικών μεγάλων ιδιωτικών σχολείων, μάλλον δεν πρόκειται για κάτι θετικό τώρα. Θα κλείσω απαντώντας στο ερώτημα που ο ίδιος έθεσα πιο πριν. Ποια κριτήρια πρέπει να έχει ένα πρόγραμμα για να βοηθάει το σχολείο και τους μαθητές του;

Εισαγωγικά όμως οφείλουμε μια απάντηση σε μια απλοϊκή γενίκευση για τον ρόλο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι εξ ορισμού ανάσα ελευθερίας και δημιουργικότητας, απελευθέρωση κλπ. από το κλειστό και στείρο αναλυτικό πρόγραμμα.

Οι ίδιοι βέβαια δε διστάζουν λίγο πιο κάτω να χαρακτηρίσουν το αναλυτικό πρόγραμμα ανοικτό και ευέλικτο. Αλλά νομίζω βλέπετε πως κανείς δεν καταλαβαίνει τις αντιφάσεις τους. Ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα μπορεί να είναι αυτό που περιγράφει η παραπάνω αντίληψη, όπως το ίδιο καλά μπορεί να είναι και ακριβώς το αντίθετο.

Ο χαρακτήρας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος δεν είναι εγγενής και δεν προκύπτει από τον προαιρετικό χαρακτήρα του. Εξαρτάται από το περιεχόμενο, τις πρακτικές που περιέχει και τα αποτελέσματα στα

οποία οδηγεί. Η γενικολογία και αοριστολογία πως κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι εξ ορισμού κάτι πολύ θετικό, έχει τόση αξία όση η γενικολογία πως κάθε βήμα μπροστά οδηγεί στην πρόοδο. Αυτός όμως που βρίσκεται στο χείλος του γκρεμού λέτε να έχει την ίδια γνώμη; Θα συναντήσει την πρόοδο κάνοντας ένα βήμα μπροστά;

Τα κριτήρια λοιπόν για ένα Εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

1) Πρέπει να περιέχει στις προδιαγραφές του και το σχεδιασμό και τις πρακτικές του, μια ορισμένη αντίληψη για την κοινωνική λειτουργία και τον αναπαραγωγικό ρόλο του σχολείου. Την κοινωνική λειτουργία του σχολείου και όχι τη λειτουργία γενικά του σχολείου.

2) Να απορρίπτει τη θεωρία των φυσικών χαρισμάτων και να προσπαθεί να παρέμβει στις κοινωνικά προσδιορισμένες διαφορές και ανισότητες των μαθητών στο σχολείο. Να αναζητεί και να παρεμβαίνει στον αναπροσανατολισμό των σχολικών γνώσεων και να τέμνει αυτές με τις διαφορετικές εμπειρίες και δυνατότητες των μαθητών.

3) Να έχει ως στόχο την άμβλυση των ανισοτήτων και όχι τη διευρυμένη αναπαραγωγή τους.

4) Το πλαίσιο του προγράμματος, οι στόχοι και οι σύστοιχες πρακτικές να αποτελούν προϊόν συζήτησης και διαλόγου δασκάλων και μαθητών και να μην προαποφασίζονται σε εξωπαιδαγωγικά πεδία.

Πρέπει επίσης να περιέχει μια ορισμένη αντίληψη για τον Εκπαιδευτικό. Ο Εκπαιδευτικός, στα πλαίσια της σχετικής αυτονομίας του, να μπορεί να παρεμβαίνει έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να μπορούν να βοηθηθούν από το πρόγραμμα, να αναγνωρίσουν στις πρακτικές και τους στόχους του τις δικές του εμπειρίες και θα βελτιώσουν τη θέση τους.

Ο Εκπαιδευτικός να υπακούει μόνο σε παιδαγωγικές και διδακτικές αρχές και όχι σε ορισμένους ελεγκτές αξιολογητές, για τους οποίους συνήθως η γνώση προκύπτει, υποτίθεται, από τη θέση που κατέχουν και δεν προκύπτει η θέση από την κατοχή γνώσης, όπως ξέραμε ότι θα έπρεπε να συμβαίνει από τον Διαφωτισμό μέχρι τώρα.

Παρέμβαση στο έργο του Εκπαιδευτικού που υλοποιεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν μπορεί να έχουν εξωπαιδαγωγικά πεδία. Τελεία και παύλα. Πρέπει να περιέχει επίσης μια ορισμένη αντίληψη για τη γνώση και τη σχέση Εκπαιδευτικών μαθητών με αυτή. Η γνώση δεν είναι εμπόρευμα και οι μαθητές δεν είναι πελάτες-καταναλωτές.

Οι μαθητές έρχονται στο σχολείο και συμμετέχουν στην υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για να βοηθηθούν, να κατακτήσουν λίγο περισσότερο τη γνώση, να μπορούν να βελτιώσουν την κριτική τους σκέψη, να ερμηνεύσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει. Στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα αλλά και στο λόγο του Υπουργείου Παιδείας, η γνώση ταυτίζεται σκόπιμα με την πληροφορία.

Η λήψη και αποθήκευση της πληροφορίας οδηγεί στις δεξιότητες, η καλλιέργεια των οποίων είναι και για τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα και για το Υπουργείο Παιδείας ο στόχος του σχολείου. Είναι φυσικά γνωστό και αρκετά αναλυμένο στη σχετική βιβλιογραφία πως η πληροφορία δεν ταυτίζεται με τη γνώση. Η πληροφορία αποτελεί απλά την πρώτη ύλη για τη γνώση. Η γνώση απαιτεί την παιδαγωγική σχέση και τη διδακτική πράξη, μέσα από την οποία ο μαθητής θα υποβάλει σε ανίχνευση υπόρρητης σημασίας, την εγκυρότητα και την αξία της γνώσης.

Η γνώση δεν μεταδίδεται απλά, αλλά υποβάλλεται σε μια διαδικασία νοηματοδότησης και συσχέτισης με συγκεκριμένα προβλήματα με τα οποία ο μαθητής αναμετρείται. Και φυσικά η γνώση προϋποθέτει την παιδαγωγική σχέση και τον σύστοιχο ρόλο του δασκάλου, ο οποίος δεν είναι απλά πομπός μετάδοσης πληροφοριών.

Τα προγράμματα πρέπει να στοχεύουν στην κριτική εξέταση δεδομένων και προβλημάτων, την ερμηνεία και την κατανόησή τους και όχι στην παραγωγή δεξιοτήτων απλά. Μπορεί να υπάρξουν προγράμματα με αυτά τα χαρακτηριστικά; Η απάντηση, ευτυχώς, δεν θα δοθεί ούτε από σοφούς παιδαγωγούς, ούτε από ειδικούς τεχνοκράτες. Θα δοθεί από το επίπεδο και την εξέλιξη της ταξικής πάλης και του καθημερινού αγώνα των Εκπαιδευτικών.

Πριν απαντήσουμε στις ερωτήσεις τους, που επιχειρούν να μας επιβάλλουν ως υποχρεωτικό μονόδρομο την πειθάρχηση στις επιχειρούμενες

αλλαγές, ας κάνουμε μία, μόνο μία ερώτηση για τις ερωτήσεις τους. Απαραίτητες, υποχρεωτικές και ωφέλιμες για ποιον οι αλλαγές αυτές;

Αν δεν κάνουμε αυτή την ερώτηση, κινδυνεύουμε να μετράμε τα δάχτυλα των χεριών μας, ξεκινώντας από το δύο. Όσες φορές και να επαναλάβουμε το μέτρημα, τα δάχτυλά μας θα βγαίνουν έντεκα.

Πριν δεχτούμε πως έχουμε ένα παραπάνω δάχτυλο που πρέπει ν' αφαιρεθεί, γιατί αυτό μας ζητάει η νεοφιλελεύθερη κυβερνητική πολιτική, σκεφτούμε πάνω στο σύστημα μέτρησης, δηλαδή πάνω στο περιεχόμενο των προτάσεων της εξουσίας και το ταξικό τους περιεχόμενο. Όμως δεν πρέπει να αρκεστούμε στη θεωρητική κριτική, η οποία είναι απαραίτητη και χρήσιμη, αλλά δεν αρκεί. Πρέπει να αναζητούμε σχολικές πρακτικές για να αναπροσανατολίσουμε τις κυρίαρχες σχολικές και διδακτικές πρακτικές.

Ξέρω και από την πείρα μου πως αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο, ούτε πάντα δυνατό. Ξέρω όμως επίσης και πρακτικά και θεωρητικά πως είναι απολύτως απαραίτητο για όσους συμμερίζονται μια οπτική σαν αυτή που εξέθεσα. Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Κι εμείς σας ευχαριστούμε κύριε Γούλα για την τοποθέτηση σας την ολοκληρωμένη και τη συμβολή σας στον προβληματισμό μου, κρατώ αυτή την διαπίστωση, την θέση ότι η γνώση δεν είναι εμπόρευμα, οι μαθητές δεν είναι πελάτες, κάτι που αποτελεί και ακρογωνιαίο λίθο της πάλης που δίνουν οι Εκπαιδευτικοί όλα αυτά τα χρόνια.

Και περνάω ευθύς αμέσως στα ερωτήματα που έχουν έρθει. Θα κάνω μια προσπάθεια, θα διαβάσω όλα τα ερωτήματα, είναι αρκετά και θα προσδιορίζω και σε ποιον από τους ομιλητές απευθύνεται το καθένα. Κάποια είναι κοινά και θα περάσουμε αμέσως στις απαντήσεις με τη σειρά που έγιναν οι τοποθετήσεις και μαζί σε ένα σύντομο σχόλιο αν θέλετε για να κλείσουμε τη συζήτηση. Λοιπόν, ξεκινάω με τα ερωτήματα.

Το πρώτο ερώτημα είναι προς όλους: Η αξιοποίηση των αρχών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, είναι δυνατόν να καταστήσει τα εκπαιδευτικά σχολικά προγράμματα που απευθύνονται σε μαθητές ικανά να οδηγήσουν σε πιο θετικά αποτελέσματα;

Δεύτερο ερώτημα είναι προς τον κ. Μπαγάκη: Η συνεργασία και η επαγγελματική εξέλιξη θεωρείται ότι μπορεί να αποτελέσουν προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός εκπαιδευτικού σχολικού προγράμματος;

Το επόμενο ερώτημα και αυτό για τον κ. Μπαγάκη. Η επιλογή και η εφαρμογή των σχολικών προγραμμάτων θα πρέπει να βασίζεται στις ανάγκες που υπάρχουν σε κάθε σχολείο, προκειμένου να υπάρχει και κάποιο επιθυμητό αποτέλεσμα;

Το επόμενο ερώτημα είναι για τον κ. Γούλα. Για να μπορέσει ένα Εκπαιδευτικό πρόγραμμα να εφαρμοστεί με επιτυχία και να οδηγήσει σε επιθυμητά αποτελέσματα, θα πρέπει να λάβει υπόψη του τις ανάγκες του Εκπαιδευτικού συστήματος, της κοινωνίας, της χώρας που απευθύνεται;

Συνεχίζω πάλι προς τον κ. Γούλα. Τα ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά προγράμματα που εφαρμόστηκαν κατάφεραν σε κάποιο βαθμό να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων;

Και ορισμένα ακόμα ερωτήματα είναι προς όλους και προς τους δύο ομιλητές: Πολλά από τα προγράμματα που απευθύνονται στα σχολεία δεν είναι υποχρεωτικά και ορθώς, κατά τη γνώμη μου. Όμως σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει πίεση από διευθυντές να υλοποιηθούν για να φαίνεται η καλύτερη εικόνα του σχολείου. Αυτό δημιουργεί μεγάλη πίεση στους Εκπαιδευτικούς και υπονομεύει κάθε φορά τον προγραμματισμό που έχουν κάνει για τις τάξεις τους. Μπορείτε να σχολιάσετε αυτό το θέμα;

Άλλο ερώτημα. Μια διάσταση της παιδαγωγικής ελευθερίας σημαίνει να μπορεί ο Εκπαιδευτικός να σχεδιάζει μαζί με τους μαθητές μαθήτριες, δράσεις και προγράμματα που τους ενδιαφέρουν και τους συγκινούν. Ερωτώ: Δεν αποτελεί κατάργηση της παιδαγωγικής ελευθερίας η πλήρης υποχρεωτικότητα κάποιων προγραμμάτων και η σύνδεσή τους με την αξιολόγηση; Και του σχολείου και του Εκπαιδευτικού με την αξιολόγηση;

Συνεχίζω: Έχω βρεθεί πολλές φορές ψάχνοντας στοιχεία και δεδομένα για ζητήματα εκπαίδευσης, υλοποίηση προγραμμάτων, χρηματοδότηση υποδομές, ΕΣΠΑ, προγράμματα μπροστά σε επτασφράγιστες θύρες. Ενώ πολλά στοιχεία συλλέγονται από το My School και άλλες υπουργικές πλατφόρμες δεν δίνονται ποτέ δεδομένα και στοιχεία στη δημοσιότητα, πέρα από αυτά πέρα αυτών που κρίνει το Υπουργείο.

Θεωρώ ότι αυτή είναι μια απαράδεκτη κατάσταση και δείχνει έλλειψη δημοκρατίας. Εκτός αυτού, αφήνει περιθώριο σε κατασκευή υποτιθέμενων ερευνητικών στοιχείων κατά παραγγελία, ώστε να προπαγανδίζεται η εφαρμοζόμενη πολιτική. Θα θέλατε να σχολιάσετε;

Και δύο ακόμα ερωτήματα. Δημοτικό σχολείο ανήρτησε πέρυσι την αυτοαξιολόγηση του, στην οποία, αφού παραθέτει πολλά προγράμματα που υλοποίησε, αναφέρει πως όλα αυτά είναι απαραίτητα για να προσελκύσει στο σχολείο γονείς, μαθητές, Εκπαιδευτικούς. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι η επιλογή από το Υπουργείο να συμπεριλάβει με εμφατικό μάλιστα τρόπο τα προγράμματα στα κριτήρια αυτοαξιολόγησης, λειτουργεί ως εργαλείο προώθησης κρυφών μορφών ιδιωτικοποίησης και ειδικότερα ως κατεξοχήν μέσο προώθησης του ανταγωνισμού μεταξύ των σχολείων, ακόμη και σε αυτή την πρώιμη φάση που δεν έχει θεσμοθετηθεί η ελεύθερη επιλογή σχολείου;

Και το τελευταίο: Όλοι γνωρίζουμε πόσο αγαπούν και πώς ανταποκρίνονται στη βιωματική μάθηση τα παιδιά. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 ήρθα σε επαφή με την περιβαλλοντική εκπαίδευση και έκανα κάθε χρόνο περιβαλλοντικά προγράμματα. Πολύ ευχαριστημένα τα παιδιά με την έξοδο από το σχολείο, με τη γνωριμία και την εναλλακτική προσέγγιση των προβλημάτων της γειτονιάς τους.

Μετά το 1997 και τον πρώτο νόμο για την αξιολόγηση, σταμάτησα να δηλώνω οτιδήποτε διαφορετικό έκανα στην τάξη μου, βλέποντας το τοπίο να αλλάζει γύρω μου και εγώ και άλλοι καλοί συνάδελφοι. Θα ήθελα, θα ήθελα, αν και ο κ. Μπαγάκης έχει κάνει ήδη κάποιες αναφορές, οι δύο εξαιρετικοί εισηγητές να σχολιάσουν το παραπάνω πραγματικό γεγονός.

Σε σχολεία που υπηρετούσα το 2013-14 και κάτω από την ασφυκτική πίεση της πολιτικής της αξιολόγησης, οι μισοί Εκπαιδευτικοί υποχρεώθηκαν να δηλώσουν ένα απίστευτο πλήθος προγραμμάτων πολλαπλάσιο σε αριθμό από το σύνολο των διδασκόντων. Όλους τυχαίως, σε οκτώ από αυτά συμμετείχε και ο Διευθυντής. Τότε, σε μια θυελλώδη συνεδρίαση, ένας από τους συναδέλφους είπε: «Υπάρχουν προγράμματα που γίνονται και δεν δηλώνονται και υπάρχουν προγράμματα που δηλώνονται

και δεν γίνονται. Και όλοι ξέρουμε γιατί συμβαίνει αυτό». Θα ήθελα να σχολιαστεί αυτή η φράση.

Λοιπόν, αυτά είναι τα ερωτήματα που έχουν έρθει. Νομίζω ότι δίνουν αρκετή τροφή για ένα κύκλο απαντήσεων και τοποθετήσεων. Σας δίνω το, σας δίνω τον λόγο ξεκινώντας από τον κ. Μπαγάκη.

Γ. ΜΠΑΓΑΚΗΣ: Για τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, το πρώτο που τέθηκε, εγώ τη βλέπω θετικά. Μπορεί να συμβάλει σε διάφορα πράγματα. Για τη συνεργασία και για την επαγγελματική εξέλιξη, δε θυμάμαι ακριβώς τώρα πως ήταν το ερώτημα, αν αυτό είναι σημαντικό για τα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Νομίζω είναι, δηλαδή αν μπορούμε και συνεργαζόμαστε όταν κάθε ένας πηγαίνει στην τάξη του και κάνει το μάθημα όπως λέει το επίσημο πρόγραμμα σπουδών, που εντάξει, δεν είναι τόσο ασφυκτικά σήμερα, αλλά το να κάνεις ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα, το να βγεις έξω, το να πας σε μια άλλη χώρα, όλα αυτά νομίζω βοηθάνε προς αυτή την κατεύθυνση.

Τώρα αν το δούμε πολύ αυστηρά, ταξικά και όλα αυτά όπως αναφέρθηκαν, εντάξει, είναι συζητήσιμο όλα αυτά. Είναι γνωστό ότι δεν είναι ούτε όλα τα σχολεία ίσα ούτε τα περιβάλλοντα των γονέων είναι ίδιοι. Σε ταξική κοινωνία ζούμε. Είναι γνωστό αυτό. Αλλά νομίζω ότι μάλλον μπορούν να βοηθήσουν όλα αυτά τα πράγματα, δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλος βαθμός αυτονομίας από τον Εκπαιδευτικό για αυτά τα πράγματα.

Δε λέω φυσικά τα προγράμματα ΕΣΠΑ που γίνονται κάποιες φορές απλώς για να γίνουν και να βολευτούν κάποιιοι ή να βγάλουν λεφτά κάποιιοι. Αλλά αν πάρουμε ως πούμε το Erasmus+, ούτε με δισεκατομμύρια έχουμε να κάνουμε, ούτε με, ούτε τόσο αυστηρά είναι τα πλαίσια.

Για το κατά πόσο πρέπει να σχεδιάζονται σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε σχολείου, μα νομίζω είναι αυτονόητο αυτό. Δηλαδή δεν μπορεί ένα σχολείο να κάνει κάτι το οποίο δεν το ενδιαφέρει, δεν θα τραβήξει, γι' αυτό έχει και δουλειά το κάθε πρόγραμμα. Έχει και σε διάφορα επίπεδα δουλειά. Φυσικά πρέπει να είναι σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε σχολείου.

Τώρα ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις στα ιδιωτικά και σε όλα αυτά, εντάξει, είναι γνωστά αυτά. Τα λέει η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης πολλά χρόνια, δεκαετίες τώρα. Το θέμα είναι όμως τί κάνουμε επί του πρακτέου δηλαδή, ξέροντας πολύ καλά τις ταξικές διαφορές, ξέροντας πολύ

καλά το διαφορετικό επίπεδο γονέων, ξέροντας πολύ καλά τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν μεταξύ περιοχών, φτωχών, αστικών κτλ., τί μπορούμε να κάνουμε.

Να συνεχίσω: Αυτά περί πιέσεων Διευθυντών, ακριβώς αυτό είπα σήμερα, ένα βασικό σημείο ήταν τι αλλάζει σήμερα με την αξιολόγηση. Αρχίζει να μπαίνει το δήθεν, το αυτό που είπαν ότι τα προγράμματα ήταν πιο πολλά από τους Εκπαιδευτικούς του σχολείου και διάφορα fake και διάφορα τέτοια πράγματα. Χρειάζεται προσοχή εκεί πέρα. Δεν ξέρω πως να αντιμετωπιστεί.

Πάντως αυτά τα φαινόμενα υπάρχουν, όλοι το ξέρουν ότι υπάρχουν και όλοι το ξέρουν, το λένε, αλλά δεν μπορώ να απαντήσω σε αυτό τίποτα άλλο. Όπως και το '13 που έγιναν αξιολογήσεις, όπως αναφέρθηκε πριν, αυτοαξιολογήσεις σχολικών μονάδων όπου καθένας έγραφε ό,τι ήθελε.

Το ότι πρέπει να σχεδιάζονται μαζί με τους μαθητές το θεωρώ αυτονόητο. Δεν πρόκειται να τραβήξει κατ' αρχάς ένα πρόγραμμα, δεν έχει την συμμετοχή των μαθητών και το ενδιαφέρον των μαθητών. Το ανέφερα και εγώ πριν, αν πρέπει να είναι υποχρεωτικά ή μη υποχρεωτικά. Εγώ κλίνω προς το προαιρετικά, γιατί τα άλλα αρχίζουν τα fake μετά. Άμα τα κάνουμε υποχρεωτικά, εντάξει, αρχίζει το δήθεν κτλ.

Βέβαια, αν δεν είναι κάτι, δηλαδή παλιά ας πούμε που ήταν προαιρετικά τα πιο πολλά από αυτά, εντάξει, ένα μικρό ποσοστό έκανε τέτοια προγράμματα, δεν έκανε μεγάλο, π.χ. 10%, 20%, δεν θυμάμαι τώρα, ανάλογα με την περίοδο. Υπήρχε ένα μεγάλο ποσοστό που δεν έκανε τέτοια προγράμματα. Προσωπικά εγώ θεωρώ ότι έχουμε πολλά θετικά στοιχεία, αλλά αυτή είναι προσωπική μου αντίληψη.

Αυτά πάντα για τα δεδομένα του Υπουργείου. Όσον αφορά το Erasmus+, νομίζω ότι το ΙΚΥ, δε μπορώ να απαντήσω με σιγουριά, δεν είμαι μέσα, αλλά νομίζω δεν κρύβει στοιχεία το ΙΚΥ. Τώρα όσον αφορά άλλα προγράμματα ΕΣΠΑ εκεί δεν ξέρω. Δεν αποφεύγω την ερώτηση, ειλικρινά δεν ξέρω. Υπάρχουν πάρα πολλά προγράμματα ΕΣΠΑ, διαφορετικά κτλ. Τι πολιτικές κρατά το Υπουργείο δεν ξέρω. Δεν έχω επιδιώξει να πάρω τέτοια στοιχεία. Αν το λέει ο συνάδελφος κάπως έτσι θα είναι.

Ένα ερώτημα ήτανε σχολείο, αυτοαξιολόγηση, εργαλείο ιδιωτικοποίησης κτλ. Δεν το 'χω καταγράψει καλά. Αν το επαναλάβετε θα κοιτάξω να το απαντήσω. Ότι πρέπει να είναι βιωματικά όλα αυτά, ένα από τα στοιχεία που έχουν αυτά τα προγράμματα, είναι ότι δεν είναι εκείνο το έτοιμο το προκάτ που λέει το πρόγραμμα σπουδών και πρέπει να το κάνω. Έχει βαθμούς ελευθερίας.

Τώρα, αν αξιοποιείται καλά, αν καταντάνε να είναι τουρισμός και να μην έχει εκπαιδευτική διάσταση, αυτά σε μεγάλο βαθμό έχουν να κάνουν με το, και με το ποιος το κάνει, πώς το κάνει κτλ. Σε πρώτη δόση νομίζω ότι αυτά έχω να πω. Συγγνώμη αν δεν απάντησα σε κάτι. Μπορείτε να το επαναλάβετε να το απαντήσω καλύτερα. Αυτά κατέγραψα, ήταν πολλές οι ερωτήσεις.

Να πω όμως κάτι έτσι επ' ευκαιρία. Αν πάρουμε το Erasmus, έτσι, το Erasmus+ που παλιότερα ήταν Comenius για τα σχολεία κτλ. είναι μια ιστορία που πάει πολλά χρόνια πριν, δεκαετίες πίσω. Δεν ξέρω αν είναι ότι είναι κάποιοι τεχνοκράτες στις Βρυξέλλες που τα φτιάχνουν με στόχους συγκεκριμένους κτλ.

Θέλω να πω το εξής: Στην επιτροπή Erasmus, π.χ., συμμετέχει ισότιμα η Ελλάδα. Δηλαδή, οι αποφάσεις που παίρνουν για το πώς θα υλοποιηθεί το πρόγραμμα, πώς θα κατανεμηθούν τα κονδύλια, ποιοι θα είναι οι στόχοι κτλ., κάθε κράτος μέλος έχει εθνικό εκπρόσωπο. Είχα εμπειρίες από τέτοια πράγματα, δεν σας τα λέω τυχαία. Εκεί, στο παρελθόν πολλές φορές, εθνικοί εκπρόσωποι πηγαίνουν και έκαναν ψώνια αλλού και δεν συμμετείχαν ή δεν τα έπαιρναν στο σοβαρά. Ή δεν είχαμε ομάδες ως Ελλάδα στο Υπουργείο Παιδείας να προτείνουμε συγκεκριμένα πράγματα.

Επίσης να πω ότι κάθε φορά αυτά τα ευρωπαϊκά προγράμματα επηρεάζονται, δηλαδή την περίοδο Ντελόρ, δεν ήταν έτσι τα πράγματα. Τώρα, σταδιακά ήρθε ένα εντελώς νεοφιλελεύθερο κλίμα σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και αποτέλεσμα είναι αυτά που έχουμε τώρα. Εντελώς νεοφιλελεύθερες οι δεξιότητες και όλα αυτά. Δεν ήταν επί Ντελόρ ακριβώς έτσι. Μπορεί να ήταν λάθος και τότε, αλλά τουλάχιστον δεν ήταν όπως είναι τώρα. Έχει σχέση δηλαδή και με τους πολιτικούς συσχετισμούς και με το τί κυβερνήσεις έχουμε κάθε φορά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αυτά προς το παρόν και αν χρειαστεί θα επανέλθω. Και συγγνώμη αν κάτι δεν απάντησα επειδή δεν το συγκράτησα καλά.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Ευχαριστούμε κ. Μπαγάκη. Κύριε Γούλα.

Β. ΓΟΥΛΑΣ: Καταρχήν κάτι που αφορά αρκετά ερωτήματα. Τα ευρωπαϊκά κυρίως εκπαιδευτικά προγράμματα, δεν είναι δράσεις οι οποίες μαζεύονται κάποιιοι παιδαγωγοί ή άλλοι ειδικοί σε κάποιο γραφείο και σκέφτονται ένα πρόγραμμα και το σχεδιάζουν σωστά ή λάθος.

Πρόκειται για πολιτικές εκπαιδευτικές δράσεις που έχουν εξαρχής συγκεκριμένο στόχο. Το βασικό είναι αυτό. Το μετά, το παιδαγωγικό και το διδακτικό και το εκπαιδευτικό μέρος, είναι όλο αυτό που το ντύνει μετά για να το μεταφράσει σε διδακτική σχολική πράξη και να παράγει τα ομόλογα αποτελέσματα.

Η βασική αρχή όμως υλοποίησης, είναι πολιτική. Οι στόχοι δηλαδή, δεν παίρνουν από τους παιδαγωγούς. Παίρνουν από τους πολιτικούς συσχετισμούς και από τις πολιτικές ομάδες που κυριαρχούν στην Ευρώπη. Για να το πω ακόμα πιο απλά, μένουν από συνεργασία των πολιτικών ομάδων με τις επιχειρήσεις στην Ευρώπη. Οι οποίοι βάζουν τους στόχους.

Τις δεξιότητες δεν τις ορίζουν κάποιιοι παιδαγωγοί και τις ορίζουν σωστά ή λάθος. Τις ορίζουν οι μεγάλες πολυεθνικές. Δυστυχώς, αυτή είναι η αλήθεια. Μας αρέσει ή δεν μας αρέσει. Άρα λοιπόν, έχοντας αυτό υπόψη μου, πάω να απαντήσω σε μερικά ερωτήματα. Τι έκαναν τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα; Συνέβαλαν, λέει, στη μείωση των ανισοτήτων; Δεν θα ξεφύγω με περικοκλάδες. Όχι.

Όχι μόνο δεν συνέβαλαν στη μείωση, συνέβαλλαν στη διευρυμένη αναπαραγωγή τους. Προσπάθησα να το δώσω με ένα παράδειγμα. Άμα είχα χρόνο θα μπορούσα να πω κι άλλα. Όχι γιατί υλοποιήθηκαν λάθος, αλλά γιατί αυτός ήταν ο στόχος τους. Γι' αυτό δημιουργήθηκαν.

Οι πολιτικοί στις Βρυξέλλες δεν σκέφτηκαν κάποια στιγμή ένα χωριό στην Ευρυτανία και είπαν κρίμα τα κακόμοιρα τα παιδάκια αν τους

κάνουμε ένα πρόγραμμα για να αγαπήσουν το σχολείο. Οι μεγάλες δράσεις εξυπηρετούν ναι, προφανώς και μεγάλα συμφέροντα.

Η σύνδεση με την αξιολόγηση των προγραμμάτων, η οποία το ανέφερα όσο μπορούσα, τουλάχιστον στον χρόνο που είχα, ήταν στόχος των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων να συνδεθούν με την αξιολόγηση. Συνδέονταν με τη δική τους αξιολόγηση και στόχος να προωθηθεί η αξιολόγηση γενικά στο εκπαιδευτικό σύστημα και να συνδεθούν. Για ποιο λόγο; Και απαντάω στο άλλο ερώτημα με αυτό. Για να πετύχουν ακριβώς αυτό, τη διαφοροποίηση, κατηγοριοποίηση των σχολείων.

Αυτό το φρούτο, το αγγλοσαξονικό κυρίως, το οποίο επιχειρείται να προωθηθεί και στη χώρα μας τελευταία, αν ευοδωθεί αυτή η προσπάθεια, θα οδηγήσει σε τέτοια διαφοροποίηση των σχολείων. Και μη φαντάζεται κανείς διαφοροποίηση όταν λέμε ότι αυτό το σχολείο θα είναι λίγο καλύτερο. Θα έχουμε σχολεία για τα φτωχόπαιδα και σχολεία για τους άλλους, καταρχήν και μέσα εκεί άλλες διαφοροποιήσεις.

Η διαφοροποίηση, κατηγοριοποίηση των σχολείων είναι κεντρικός στόχος της πολιτικής τους. Άρα, αν τα προγράμματα προωθούνται από αυτούς, προωθούνται για ακριβώς αυτόν τον λόγο.

Τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα κυρίως, αλλά και συνολικά τα προγράμματα, πρέπει κατά τη γνώμη μου να σταματήσουμε να τα βλέπουμε σε αντιδιαστολή με το κλασικό πρόγραμμα, σε αντιδιαστολή με την έλλειψη αυτή και την ανάγκη αυτή. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προτείνονται να υλοποιηθούν στο σχολείο είναι δράσεις οι οποίες έχουν συγκεκριμένους στόχους με τους οποίους μπορεί να συμφωνούμε ή να διαφωνούμε. Αυτό είναι άλλο ζήτημα.

Αλλά δεν προτείνονται έτσι για να ευχαριστήσουν τους Εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Άμα ήταν έτσι, γιατί δεν το κάνανε στο κανονικό πρόγραμμα; Άρα λοιπόν, τα κλασικά προγράμματα πρέπει να τ' αντιμετωπίζουμε σαν δράσεις οι οποίες φτιάχνονται. Μπορεί να μένουν κάποια για να συμπληρώσουν οι Εκπαιδευτικοί, για να κάνουμε κάτι κι εμείς, αφού είναι προαιρετικός χαρακτήρας, αλλά η ουσία τους, η δομή τους φτιάχνεται θεσμικά από την εξουσία.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει περιθώριο παρέμβασης ή δεν πρέπει να γίνεται. Δεν λέω αυτό. Αλλά όμως να έχουμε υπόψη μας ότι αυτά τα προγράμματα δεν είναι κάτι που ξεφεύγει από την εκπαιδευτική και πολιτική εξουσία. Είναι μέσα σε αυτό που ελέγχει και δρομολογεί η ίδια.

Δεν ξέρω αν υπάρχει κάποιο ερώτημα που δεν το απάντησα, δεν το σημείωσα. Εδώ είμαστε να επανέλθουμε.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Νομίζω ότι οι απαντήσεις έχουν καλύψει το βασικό πυρήνα των ερωτημάτων. Δεν ξέρω αν θέλετε, αν θέλουν οι ομιλητές να προσθέσουν κάτι άλλο κλείνοντας τη σημερινή συζήτηση ή να το πω επειδή είναι και η τελευταία εκδήλωση για τη φετινή χρονιά, αν θέλει κάποιο άλλο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ομοσπονδίας, να προσθέσει κάτι, να παρέμβει, να κάνει μια σύντομη τοποθέτηση.

Κύριε Μπαγάκη σας ακούμε.

Γ. ΜΠΑΓΑΚΗΣ: Να μιλήσω γενικότερα τώρα, να πω ότι υπάρχουν πολύ διαφορετικά προγράμματα και διαφορετικές στοχεύσεις, ας πούμε θεωρητικά, τουλάχιστον επίσημα, αυτό που λέγεται για τα ευρωπαϊκά προγράμματα παλιά Comenius που τώρα έχουν γίνει Erasmus+, υπάρχουν πολλοί άξονες, έτσι πολλές διαφορετικές κατηγορίες, που αναφέρονται στα Πανεπιστήμια, αλλά έχουν να κάνουν με σχολεία, αλλά έχουν να κάνουν με εκπαίδευση ενηλίκων και διάφορα τέτοια.

Τυπικά τουλάχιστον, αυτό που δηλώνουν είναι η σύγκλιση των ευρωπαϊκών συστημάτων, έτσι, η ευρωπαϊκή διάσταση στην Εκπαίδευση. Όσο μπορούμε να μιλάμε σήμερα για ευρωπαϊκή διάσταση στην Εκπαίδευση, για ευρωπαϊκή διάσταση γενικότερα σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση που όπως είναι σήμερα, λίγο θυμίζει, πριν καμιά δεκαετία μπορούσε τουλάχιστον να το καταλαβαίνεις, σήμερα είναι τέτοια η διάλυση που υπάρχει που εντάξει...

Αλλά επίσημα ο στόχος είναι αυτός. Επίσημα αυτό λέγεται. Τα προγράμματα ΕΣΠΑ, που έχουν πολλές μορφές, έχουν να κάνουν με φτωχότερες περιφέρειες και χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δηλαδή δε θα δείτε πρόγραμμα ΕΣΠΑ στο Λουξεμβούργο, γιατί είναι υψηλό το οικονομικό επίπεδο, δηλαδή με βάση κριτήρια, με κάποια κριτήρια οικονομικά κτλ. Ενώ

θα δείτε στην Πορτογαλία, στην Ελλάδα, στο πρώην ανατολικό μπλοκ που είναι σήμερα κτλ.

Εκεί κάθε φορά οι στοχεύσεις είναι διαφορετικές. Εξαρτάται τι επιδιώκουμε κάθε φορά ή τι δηλώνεται επίσημα. Υπάρχει μια ποικιλία δηλαδή προγραμμάτων. Ή όταν κάνουμε ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα με ψίχουλα, βάζοντας και λεφτά από την τσέπη μας ή π.χ., χωρίς τίποτα, είναι άλλη η στόχευση πάλι. Δηλαδή, αν θέλουμε να είμαστε πιο ακριβείς, θα πρέπει να τα δούμε συγκεκριμένα καθένα από αυτά, τα οποία είναι αρκετά διαφορετικά.

Το βάζω αυτό το θέμα, που μπορεί να έχει συν και πλην να έχουν αυτά τα πράγματα. Δηλαδή ας πούμε, λέμε ότι αυτά τα προγράμματα τα κάνει η εξουσία γι' αυτό και γι' αυτό το λόγο. Μα αν το δούμε έτσι, ότι για τον ίδιο λόγο κάνει και το επίσημο πρόγραμμα σπουδών, αν θέλετε, κι έχει μεγαλύτερη εξουσία η επίσημη εξουσία. Κι αν θέλετε έχει την απόλυτη εξουσία εκεί πέρα, ενώ στα άλλα, το να κάνεις ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχει και μεγαλύτερους βαθμούς αυτονομίας να κάνεις κάποια πράγματα.

Επίσης, είναι άλλο πράγμα η αξιολόγηση ενός προγράμματος, εγώ σας λέω ενός περιβαλλοντικού προγράμματος που ούτε λεφτά έχει, ούτε τίποτα δεν έχει. Δεν είναι κακό να το αξιολογήσουμε, να δούμε τι πήγε καλά και τι δεν πήγε καλά. Είναι άλλο αυτό και άλλο η αξιολόγηση που γίνεται σχολείου, σχολικής μονάδας, είναι διαφορετικά πράγματα.

Θα μου πείτε αυτά είναι άσχετα; Μπορεί να μην είναι άσχετα, αλλά υπάρχουν διαφορές. Δηλαδή, όταν λέμε αξιολόγηση, που τη χρησιμοποιούμε κάθε φορά.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Ευχαριστούμε πάρα πολύ κ. Μπαγάκη. Κύριε Γούλα, θέλετε κάτι να προσθέσετε;

Β. ΓΟΥΛΑΣ: Ναι, πολύ σύντομα. Δύο λεπτά. Είναι σωστό ότι τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα κυρίως είχαν ως στόχο την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης, κυρίως μέσω του κοινού, όπως τον έλεγαν, ευρωπαϊκό πολιτισμό. Μέχρι εδώ όλα καλά.

Τώρα αρχίζουν οι αερολογίες και οι ταυτολογίες. Τι εννοούν οι οργανωτές κοινό ευρωπαϊκό πολιτισμό; Ότι για παράδειγμα, όλοι οι Ευρωπαίοι, λέει, στους γάμους γελάνε. Γιατί στο Καζακστάν κλαίνει; Ή στην

Ινδία; Δηλαδή φτιάχνουν έναν πολιτισμό με αερολογίες και ταυτολογίες, έτσι ώστε να χωράνε όλοι και κυρίως να μπορούν να τους χειριστούν όλους στην ίδια κατεύθυνση.

Με αυτή τη λογική και αυτό έλεγα πριν για εμπορευματοποίηση, σ' ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα, το θυμήθηκα τώρα και το σημείωσα, με θέμα την παράδοση, οι μαθητές βγήκαν και πουλούσαν τσολιαδάκια, που τα είχαν φτιάξει, με σημαίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Eurovision είναι λιγότερο κιτς από αυτό.

Κάτι ακόμα. Όταν λέμε πολιτισμός, προσέξτε, αν το δοκιμάσει κάποιος, να μου πει τα αποτελέσματα. Δεν είναι μονάχα χορεύουμε και τραγουδάμε. Πολιτισμός είναι και το να έχεις νερό καθαρό στο σπίτι και το να έχεις ζέστη το χειμώνα. Για να προτείνει κάποιος ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα με θέμα αυτό, «Πολιτισμός στην Ευρώπη», να δούμε, θα το δεχτούν; Ή θα τον διώξουν με τις κλωτσιές;

Αν μπορούσα να γράψω ένα βιβλίο με θέμα το τι τράβηξα για να μαζέψω τα στοιχεία αυτά για τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα, από το Υπουργείο και από το ΙΚΥ, η ταινία με τον Ζήκο θα ερχόταν δεύτερη. Όχι μόνον δεν έδιναν κανένα στοιχείο, αλλά με έδιωχναν, με έδιωχναν χειρότερα απ' ότι έδιωχναν οι χωροφύλακες το '53 τους Αριστερούς. «Γιατί θέλεις να μάθεις αυτά τα μυστικά;». Καλά, στο ΙΚΥ δεν με δέχονταν καθόλου. Στο Υπουργείο Παιδείας, στη Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης με έδιωξαν δέκα φορές. Και όλα αυτά τα στοιχεία τα οφείλω τυχαία στην ευαισθησία και στην καλοσύνη κάποιας υπαλλήλου. Τίποτα άλλο.

Και τελειώνω. Νομίζω ότι το κρίσιμο ζήτημα είναι αυτό που προσπάθησα να θίξω τελειώνοντας. Όλα αυτά και τα προγράμματα και πολλά άλλα, θα έχουν αυτή ή την άλλη κατάληξη, όχι αν τα προγραμματίσουμε, τους δώσουμε σωστή μεθοδολογία και όλα τα καλά και χρήσιμα, αλλά κυρίως από το ποια κατάληξη θα έχει ο αγώνας των Εκπαιδευτικών. Αυτό είναι το κρίσιμο ζήτημα. Εκεί θα παιχτούν όλα.

Εκεί θα κριθούν τα πάντα. Αν οι Εκπαιδευτικοί κερδίσουν, όλα αυτά μπορούν να βελτιωθούν. Δε σημαίνει ότι αυτόματα θα γίνουν όλα καλά,

αλλά υπάρχουν περιθώρια να βελτιωθούν. Αν οι Εκπαιδευτικοί χάσουν, τίποτα δεν μπορούμε να ελπίζουμε σε αυτά.

Σας ευχαριστώ και πάλι γιατί θεωρώ τιμή μου να παίρνω μέρος σε τέτοιου είδους συζητήσεις που δεν αξιολογούνται από κανέναν και δε μοριοδοτούνται επίσης. Απλά είναι συζητήσεις, για να βελτιώσουμε όλοι μας τις γνώσεις μας και τις εμπειρίες μας. Σας ευχαριστώ.

Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ: Κι εμείς ευχαριστούμε πολύ και γι' αυτό ίσως αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν και πολύ μεγάλη σημασία και πολύ μεγάλη απήχηση και αγκαλιάστηκαν και αγκαλιάζονται από τους συναδέλφους. Να σας ευχαριστήσουμε πολύ, Να ευχαριστήσουμε πολύ τους ομιλητές μας.

Νομίζουμε ότι αγγίξαμε ένα πολύ ουσιαστικό θέμα και μέσα από τις διαφορετικές προσεγγίσεις φαίνεται ότι υπάρχει αρκετή δουλειά να κάνουμε, αρκετά ζητήματα να συζητήσουμε που αν θέλετε άπτονται και των γενικότερων στοχεύσεων που έχει η κυβερνητική πολιτική, των γενικότερων στοχεύσεων που έχει η ευρωπαϊκή πολιτική, ειδικά σε μια περίοδο που μπαίνουμε, το είπαν και οι δύο ομιλητές νομίζω σε μια περίοδο των αναταράξεων, αντιθέσεων, που αυτά σίγουρα θα μετακυλιστούν με έναν τρόπο και στην εκπαίδευση.

Θέλω να το πω χωρίς να θέλω να παρέμβω παραπέρα, εμένα και άλλους συναδέλφους που συζητούσαμε, μας προκάλεσε μεγάλη ανατριχίλα μπορώ να πω η δήλωση της Γερμανίδας υπουργού Παιδείας πριν περίπου ένα μήνα, ότι θα πρέπει σιγά σιγά σε επίπεδο Ευρώπης να προετοιμάζουμε τους μαθητές μας για το ενδεχόμενο του πολέμου.

Φαντάζομαι και κάτι τέτοιο να μην μεταφραστεί σε ευρωπαϊκά προγράμματα που θα κατευθύνονται προς τα σχολεία. Νομίζουμε ότι ο κλάδος, η Εκπαιδευτική Ομοσπονδία είμαστε εδώ. Ο αγώνας μας παραμένει ζωντανός, καθημερινά και σε όλα τα επίπεδα αποδομούμε αυτούς τους σχεδιασμούς που έχει επιλέξει να εφαρμόσει η κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια και είμαστε αποφασισμένοι αυτόν τον αγώνα να τον συνεχίσουμε και να τον πάμε μέχρι τέλους. Να γυρίσουμε το βέλος του φόβου προς αυτούς που πραγματικά θα έπρεπε να λογοδοτήσουν και να απολογηθούν για τις πολιτικές τους προς την κοινωνία.

Συνεχίζουμε, βαδίζουμε ενωμένοι και συσπειρωμένοι στη βάση των αποφάσεων και ευελπιστούμε με την φετινή εμπειρία αλλά και με την εμπειρία των τεσσάρων χρόνων αυτών των πολύ σημαντικών εκδηλώσεων, του χρόνου να είμαστε σε θέση να παρουσιάσουμε κάτι αντάξιο και εξίσου σημαντικό που θα τροφοδοτήσει και τον αγώνα μας περαιτέρω.

Να είστε καλά. Καλή σας δύναμη, καλό βράδυ σε όλες και όλους!

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ